

150
Zvērināta advokāta palīgs

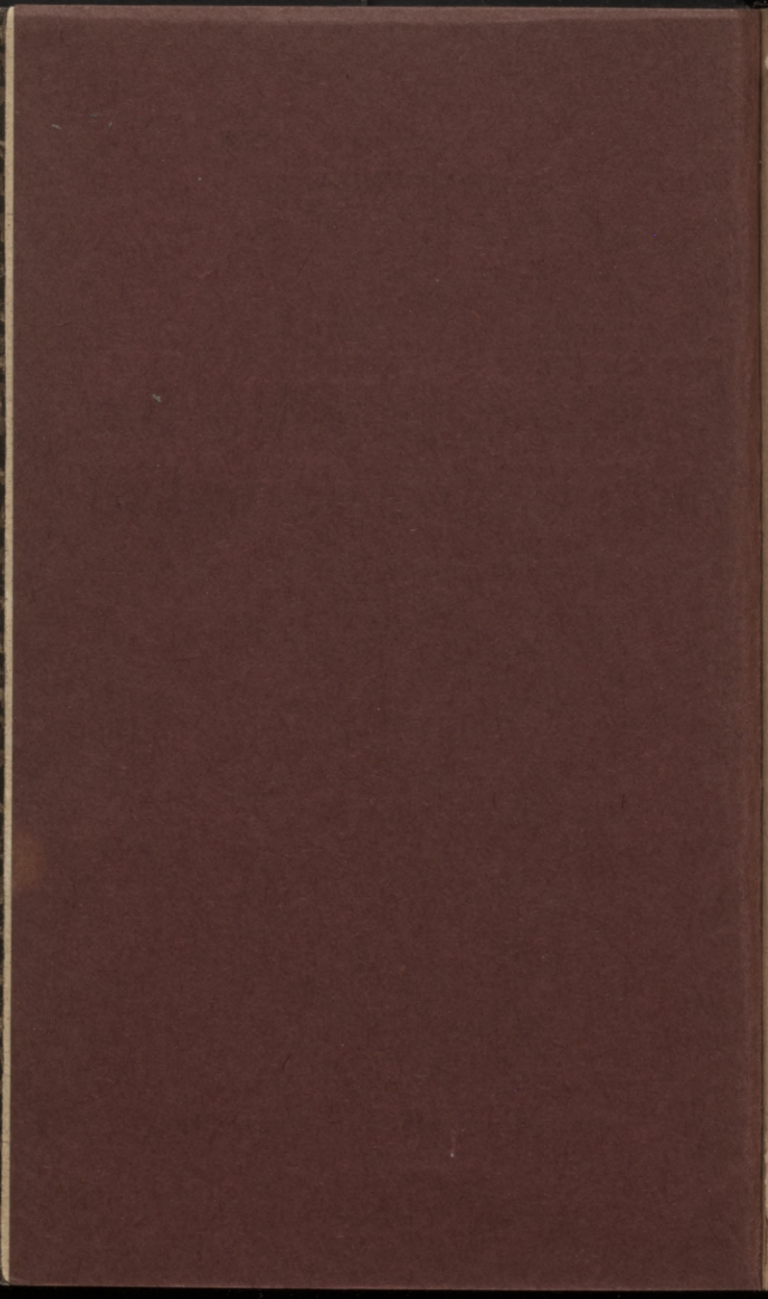
A. S I L I Ņ Š

Latv. Not.

Īpašuma prasība pie pirkuma uz nomaksu

Izdevusi grāmatu apgādn. A. Gulbis, Rīgā.

1936.

511C

Latv. Ned.

Zvērināta advokāta palīgs

A. S I L I Ņ Š

34

826

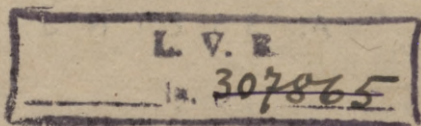
m/f

Īpašuma prasība pie pirkuma uz nomaksu

(Referāts zvērinātu advokātu palīgu konferencēm)

Izdevusi grāmatu apgādn. A. Gulbis, Rīgā.

1 9 3 6.

0309065544

Grāmatsp. A.-S. „Rota” Rīgā, Blaumaņa ielā 38-40. — 1853

Īpašuma prasība romiešu tiesībās un pozitīvā likumdošanā.

Īpašuma prasība — *rei vindicatio*, kāda tā sastopama jaunākos laikos pie visām pazīstamām likumdošanām, ir cēlusies un izveidojusies jau senā Romā. Romiešu tiesības norāda, ka šī prasība nāk no neatmināmiem laikiem, kad vēl sabiedrisko dzīvi ir regulējušas sakrālās tiesības. Romā pastāvēja legenda par Romas dibināšanu. Romieši, ar Romas dibinātāja Romula vārdu, saistīja legendu arī par īpašuma tiesību izcelšanos uz zemes īpašumiem. Attiecībā uz kustamām lietām, īpašuma tiesību jēdziens, domājams, nāk no vistālāk iedomājamās senatnes. Reizē ar īpašuma tiesību jēdziena attīstību, ir radusies un attīstījusies arī īpašuma prasība kā līdzeklis, ar kuru īpašuma tiesības aizsargāt. Īpašuma prasība ir ļoti cieši saistīta ar īpašuma jēdzienu un viņai ir kā materiāli tiesisks, tā procesuāls raksturs. Šādu raksturu šī prasība ir uzglabājusi arī jaunāko laiku likumdošanās, kur tā ir aizņemta no romiešu tiesībām. Romiešu tiesībās īpašuma prasības — *rei vindicatio* izveidošanās tiek pilnīgi nobeigta, tā kā pēc Romas laikā, un vēlākā un tagadējā likumdošanā, attiecībā uz šo prasību nekas jauns ienests vairs netiek. Tādēļ, runājot par īpašuma prasību kā pilnīgi nobeigtu un izveidotu faktoru jau senā Romā, un ņemot vērā to, ka šī prasība ieņem nevērojamu vietu pie tagadējām likumdošanām — ir to svara apskatīt viņas attīstību romiešu tiesībās.

Pirmais veids, kādā parādās īpašuma prasība romiešu tiesībās, ir — *legis actio sacramenti in rem*. *legis actio process*, kā zināms, ir dalījies divās stadijās, un proti: in iure un in iudicio. — Pirmā pro-

cesa stadija — in iure notiek pie praetor'a otrā — par
in iudicio pie tiesneša. — Praetor's vispirms pār rād
bauda partu legitimāciju. Legitimatio ad causam cija
procesā tiek saprasta kā spēja vienai pusei būt par tie
prasītāju, bet otrai par atbildētāju. Personām, kas kus
ņem dalību lietā, ir jābūt legitimētām. Tamdē das
praetor's vispirms noskaidro, vai prasītājam ir tie
sības uz prasību, resp. vai viņš var pretendēt uz īpaš
šuma tiesībām (legitimatio activa) un otrkārt, ka sitā
personai, pret kuru prasītājs ceļ prasību savu tiesi mo
bu realizēšanai, ir jāatbild uz šo prasību (legitimatio viņ
pasiva). Legitimācija tādā kārtā ir domāta un tiek go
izvesta partu materiāli tiesisko attiecību uzstādīša lisk
nai. Jautājums par prasītāja tiesību uz noteiktu pra tad
sību, un pienākums atbildētājam atbildēt uz šo pra kus
sību — romiešu tiesībās tiek izšķirts pie praetor'a gāc
uz materiālo tiesību pamata, kas regulē tās tiesiskās cija
attiecības, no kurām izriet prasība. Citiem vārdiem ins
jautājumi par aktīvo un pasīvo legitimāciju vis vai
pirms ir materiālo tiesību jautājumi. No minētā kā
klūst saprotama tā parādība, kas atrodama tanis ku
likumdošanās, kas bazējas uz romiešu tiesībām un gal
proti, ka tās likumdošanas, it sevišķi tas sakāms par jāp
mūsu vietējiem civillikumiem, īpašuma prasību ie cae
tilpina materiālās tiesībās, kā materiālu tiesību ne liet
atņemamu sastāvdaļu. Apskatot tuvāk pasīvās un zī
aktīvās legitimācijas problēmu pie īpašuma prasī cija
bas kā romiešu tiesībās, tā jaunākā laika likumdo bas
šanā, nevaram noliegt, ka šī nav vienīgi materiālo fes
tiesību problēma, bet viņa ietilpst arī procesuālās tie Ja
sībās. ar

Iekams īpašuma prasība romiešu tiesībās ir iz aba
veidojusies par legis actio sacramenti in rem, domā dz
jams, viņa jau ir nogājusi attiecīgu attīstības posmu pa

par ko tomēr avotos ir sastopami tikai neskaidri norādījumi. Vispirms ir norādījumi, ka pie vindikācijas procesa strīdīgai mantai ir jātiek nogādātai tiesā. Minēto izdara parti. Ja strīdus iet par nekustamu mantu, tad maģistrāts kopā ar pusēm ierodas uz strīdīgā nekustamā īpašuma, resp. uz vietas, kur arī notura tiesu. Vēlākā laikā process notiek tiesā arī šādos gadījumos, bet procesa sākumā prasītājs uzaicina atbildētāju sekot uz strīdīgo nekustamo īpašumu. Ja maģistrāts minēto atbalsta, tad viņš kopā ar lieciniekiem un partijiem noiet uz strīdīgo īpašumu, no kuŗienes, pēc apskates, tad simboliski tiesā tiek nogādāta sauja zemes vai kas cits, un tad process turpinas kā par kustamu lietu. Arī pie kustamas lietas, kas savu apmēru dēļ tiesā nav nogādājama, notiek līdzīga procedūra. Senās vindikācijas process — ritus vindicationis, ir attēlots Gaija institūcijās (IV. § 16). Process pēc tam, kad lieta vai tās simbols nogādāta pie praetor'a, turpinās tādā kārtā, ka prasītājs noskaita vindikācijas formulu, kuŗā uzsver savas īpašuma tiesības uz lietu. Šā apgalvojuma vien nepietiek. Vindikācijas formula ir jāpastiprina arī ar reālu aktu, uzliekot uz lietu festucae (īpašuma simbols). Pretējā puse, ja viņa negrib lietu pazaudēt, nevar klusu ciest jeb vienkārši neatzīt prasību, — viņai pretī ir jāstāda kontrvindikācija, kuŗā savukārt jāapgalvo savas īpašuma tiesības. Pie šādas procedūras, kuŗa tiek pavadīta ar festucae, praetor's uzaicina puses izlīgt miera ceļā. Ja tas nenotiek, tad prasītājs griežas pie atbildētāja ar jautājumu uzrādīt vindikācijas pamatu. Pēc tam abas puses iesāk sacramento provocare un, visbeidzot, praetor's nodod valdīšanu vienai vai otrai pusei par procesa laiku, prasīdams galviniekus par to, ka

lieta ar augliem tiks atdota prasītājam, ja izrādīsies ka viņš strīdu vinnēs in iudicio procesa stadijā. — Process var sasniegt in iudicio stadiju tikai tad, ja atbildētājs ceļ kontrvindikāciju, resp. kad arī no atbildētāja puses tiek celta tāda pati vindikācija ar pretenziju uz īpašuma tiesībām, kā to dara prasītājs. Atbildētājam pēdējā gadījumā jānosauc tā pati formula, jātaisa tādi paši žesti, resp. jārikojas tāpat, kā rīkojās prasītājs. No minētā jānāk pie slēdziena, ka tāds atbildētājs, kas uzdrīkstējās sevi apzīmēt par mantas īpašnieku, varēja būt vienīgi labticīgs valdītājs, kurš arī vienīgi šinī procesā varēja būt pasīvi legītimēts un neviens cits. Šis process, kā redzams ir divpusīgs, kur katra puse reizē ir prasītājs un reizē atbildētājs, un uz katru pusi gulstās savu apgalvojumu pierādīšana in iudicio procesa stadijā pie tiesneša. Arī vēlākā legis actio laikā, rei vindicatio tika tad var nonākt līdz litis contestatio un pāriet uz stadiju in iudicio, ja pretējā puse ceļ kontrvindikāciju. Tā tad varētu domāt, ja pretējā puse kontrvindikāciju neceļ, tad prasītājs prasību vinnē, resp. prasība tiek apmierināta. Tomēr nav jāaizmirst, ka praetor'am pieder aequitas, izejot no kā, praetor's var pasargāt atbildētāju no nepamatotas prasības sekām jau pašā procesa sākumā noraidot prasību — denegete actionem. Praetor's dara to tad, ja viņš no materiālās un procesuālās puses neatrod prasībai pierādītu pamatu. Tāda ir, domājams, izveidojusies īpašuma prasība romiešu tiesībās līdz romiešu tiesību klasiskam periodam, un viņas iezīmes ir tās, kā īpašuma prasība te vispirms ir divpusīga prasība un otrkārt, ka par pasīvi legītimētu, istu atbildētāju var būt vienīgi valdītājs — animo domini. To apstiprina arī tas fakts, ka valdīšana kā patstāvīgs institūts, at

īstās tikai vēlāk, bet pirmsklasiskā laikmeta tiesī-
bas saprot valdīšanu vienīgi kā izrietošu no īpašuma
tiesībām. — Iesākoties klasiskās jurisprudences laik-
metam, romiešu tiesībās, pie rei vindicatio palielinās
pasīvi legītimēto personu sastāvs un proti: te jau
atrodami atbildētāju starpā ir valdītājs — possessor's,
ir turētājs — detentor's. Īpašnieks šinī periodā var
celt īpašuma prasību pret to, kas aizskar viņa īpa-
šuma tiesības aizturot lietu, vai kā avoti saka: qui
rem tenet et habet restituendi facultatem. Reizē ar
to, kā ir novērojams romiešu tiesībās pasīvi legīti-
mēto personu sastāva pieaugums, vienkāršojas arī
pati īpašuma prasība. Sākas formulārais process,
kur atbildētājs var eksepcijas ceļā aizstāvēt savas
tiesības, bez kā būtu jāceļ kontrvindikācija. Tiesne-
sim tiek dota lielāka brīvība. Prasītājs, neskatoties
uz to, kā viņš pierāda savas īpašuma tiesības, var to-
mēr prasību pazaudēt, ja no atbildētāja puses celtās
īerunas pelna ievērību. Te jau īpašuma prasība ir
vienpusīga. Atbildētājs var neko nerunāt, var vien-
kārši neatzīt prasību, caur ko viņa materiālās tiesī-
bas necieš. Ja ceļot prasību lietas vairs nav, vai tā
procesa laikā pazūd vai kā citādi nav atrodama, tad
tiesa piespriež prasītājam attiecīgu summu naudā.
Līdz pēdējam gadu simtenim romiešu tiesībās pa-
stāvēja vispār atzīts uzskats, ka pasīvā legītimācija
pie klasiskās rei vindicatio nepaliek pie possessor'a
un detentor'a pasīvas legītimācijas vien, bet atkāp-
joties no vindikācijas prasības dabas, zem tās sāk
pavest arī fikti possessores pasīvo legītimāciju. Šim
valdošam uzskatam pēdējā gadu simtenī uzbruka
Sibers un izteica domas, ka rei vindicatio klasiskā
periodā tikai retos gadījumos pielaista, ja tanī pašā
laikā lietas atdošanu varēts panākt ar citām obligāto-

riskām prasībām. Attiecībā uz detentor'u tika iz-
teiktas domas, ka viņš tikai retos, izņēmuma gadīju-
mos, pielaists kā pasīvi leģitimēts pie rei vindicatio.
Īpašniekam nav dota tiesība uz rei vindicatio pret
tiem detentor'iem, kas tura lietu pēc noslēgtiem li-
gumiem. Praetor's tādos gadījumos vienkārši ne-
dod prasītājam tiesību uz rei vindicatio formulā
Īpašniekam tad jāceļ prasība, dibināta uz attiecīgu
līgumu. Rei vindicatio ir pieejama tikai tad, kad
valdītājs vai turētājs neatrodas sevišķās saistībās vai
līguma attiecībās, attiecībā uz vindicējamo lietu. Pie
šādiem uzskatiem pieturas, starp citiem zinātnie-
kiem, arī I. Pokrovskis un šie uzskati runā pretī lida-
tam, uz romiešu tiesību avotiem uzceltās tiesību
dogmas, attiecībā uz rei vindicatio. Tomēr jaunākā
laikā ir arī aizstāvji pirmajam uzskatam, kas jau iz-
tirzāts no glosatoriem un palicis nemainīgs ilgu
gadu simteņus. — Karpeka domā, ka jau klasiskā
jurisprudencē romiešu tiesībās ir pasīvi leģitimēti, ir
possessor's, ir detentor's. Arī uz tādām personām
kas tura lietu uz līguma pamata — detentor nomine
auctoris, pēc Karpeka domām, ir bijusi attiecināta
rei vindicatio jau klasiskā periodā. Romiešu tiesī-
bās, jau klasiskā periodā, priekš savstarpējām saistī-
bām ir gan arī speciālas prasības, bet kur tas ir bijis
vajadzīgs un iespējams, prasītājs ir varējis izlieto-
t arī rei vindicatio. — Neieejot dziļāk šī strīda analizē-
ir jāsaka, ka zinātnē, turpretī, nav strīda par to, ka
rei vindicatio pārnākot Justiniana likumdošanā, tiek
pielaista pret katru, kas lietu aiztur. Tādā kārtā rei
vindicatio Justiniana likumdošanā jau noteikti kom-
kurē ar prasībām, izrietošām no saistību tiesībām
Šinī periodā jau noteikti ir saskatāma arī ficti-

possesores pasīvā legitimācija pie rei vindicatio, kā arī atrodams nomine auctoris institūts. —

Tādā kārtā rei vindicatio ir prasība, kuŗa romiešu tiesībās, kā klasiskā periodā, tā arī Justiniana likumdošanā, tiek raksturota parasti kā prasība, ar kuŗu īpašnieks, kuŗš faktiski nevalda lietu, reālizē savas īpašuma tiesības pret neīpašnieku, kuŗš valda vai tura lietu. Rei vindicatio savu attīstību jau pilnīgi ir nobeigusi romiešu tiesībās un pārgājusi uz vēlākā laika un vēlāk, jau jaunāko laiku likumdošanām — gandrīz nemainītā veidā. Īpašuma prasības izveidošanās romiešu tiesībās visā ilgajā viņas attīstības gaitā, un viņas pārņemšana vēlākās un jaunākās likumdošanās, norāda uz to svarīgo lomu, kāda šai prasībai ir piekritusi un piekrīt tiesiskā iekārtā.

Romiešu tiesības, kā tas zināms, tika interpretētas no glosatoriem un tādā veidā pārnāca uz jaunajām tautām, kuŗas nodibināja savas valstis un tiesisko iekārtu uz Romas drupām. Reizē ar tiesību recepciju, pārnāca arī rei vindicatio kā jau pilnīgi izveidota un vispār atzīta prasība īpašuma tiesību aizsargāšanai civiltiesiskā sabiedrībā. —

Visos Vakareiropas kodekos, tāpat mūsu vietējos civillikumos un X sēj. I d., ir atrodami noteikumi par īpašuma prasību, kuŗi pamatvilcienos atbilst romiešu tiesību uzskatiem par rei vindicatio. Īpašuma prasība tiek ietilpināta materiālās tiesībās un ir ļoti cieši saistīta ar īpašuma tiesībām, var pat teikt — ir īpašuma tiesību neatņemama sastāvdaļa. Ļoti raksturīgs šinī ziņā ir mūsu vietējo civ. lik. 707. p., kuŗš apzīmē īpašumu kā pilnīgas varas tiesību par lietu, t. i. tiesību to valdīt, lietot, iegūt no

tās visus iespējamus labumus, brīvi rīkoties ar to un noteiktā kārtībā atprasīt to atpakaļ no katras trešās personas ar īpašuma prasību. Tikpat raksturīgi, jēdziens par īpašuma prasību, ir izteikts V. C. L. 897. p. No 897. p. avotiem ir redzams, ka īpašuma prasība mūsu likumdošanā ir pārnesta no romiešu tiesībām. Iepriekš, kā sastādīts mūsu kodeks, romiešu tiesības šinī jautājumā bija jau pārņemtas no Vidzemes Bruņinieku tiesībām, Piltenes stat., Kurzemes stat., Libekas pils. ties. un Rīgas pils. tiesībām, kuŗas pievestas kā viet. civ. lik. 897. p. avoti.

Jaunākās likumdošanas, tāpat kā romiešu tiesības, par pasīvi legītimētiem īpašuma prasībā paredz katras trešās personas, kas aiztur lietu. Šis apstāklis ir no svara pie nomaksas pirkuma.

Nomaksas pirkuma juridiskais raksturs.

Nomaksas pirkums, pēc savas būtības, ir vērsts uz lietas nodošanu īpašumā un ir atlīdzības darījums. Viņa raksturīgākā iezīme izteicas īpašuma tiesību aizturēšanā līdz samaksai. Uz to norāda vairāki apstākļi un proti: praksē var sastapt vienīgi tādus nomaksas darījumus, kur aizturētas īpašuma tiesības. Mūsu likumdošana dod daudz plašāku izvēli kontrahentiem pie nomaksas pirkuma, proti: kontrahenti var slēgt nomaksas darījumus arī bez īpašuma tiesību aizturēšanas (skat. V. C. L. 3942. p.), tomēr, kā redzams praktiskā dzīvē, neviens uzņēmums uz nomaksu citādi nepārdod, ka rezervējot īpašuma tiesības līdz samaksai. Zviedrijas 1915. gada, Norvēģijas 1916. gada un Dānijas

1917. g. likumi par nomaksas pirkuma būtisku un atšķirīgu raksturīgu elementu uzskata taisni īpašuma tiesību aizturēšanu. Arī tas apstāklis, ka Anglijā un pa daļai Francijā nomaksas pirkumi tiek ietērpti nomas līgumu veidā, norāda uz to apstākli, ka nomaksas pirkuma būtisks elements ir rezervēt tādā vai citādā ceļā īpašuma tiesības līdz samaksai.

Par nomaksas pirkuma otru būtisku elementu, vācu literatūrā, tiek uzskatīta pirkuma maksas samaksa zināmā kārtībā. Šāds uzskats ir izteikts arī pie mums*). Tiek uzskatīts, it kā nomaksas pirkuma nebūtu, ja maksājumi nebūtu sadalīti daļās, vienā pēc otra sekojošos termiņos. Ne vācu literatūra, ne arī mūsējā šinī jautājumā tomēr nedod atbildes, kādēļ tādā stāvoklī nevarētu runāt par nomaksas pirkumu? Man šķiet, ka pirkuma maksas samaksa zināmā kārtībā nav būtisks elements nomaksas pirkumā. Ja arī būtu paredzēta tikai vienreizīga nomaksa, līdz kādas izdarīšanai būtu rezervētas īpašuma tiesības, tad, man šķiet, šāds darījums nebūt nerunātu pretīm nomaksas pirkuma būtībai, bet tieši par tādu būtu apzīmējams.

Nomaksas pirkums, kāds viņš sāk izveidoties esošā laikmetā, ir uzskatāms par kredītpirkuma veidu ar to vienīgo atšķirību, ka pārdevējs rezervē sev īpašuma tiesības uz pārdoto lietu līdz kreditētās summas samaksai. Nomaksas pirkuma būtisks elements ir tikai viens, proti, īpašuma tiesību aizturēšana līdz samaksai, pārējā daļā nomaksas pirkums

*) K. Čakste — Nomaksas pirkums Latvijā un ārzemēs, T. M. V. 1931. g. lpp. 241., un K. Ticmanis — Pircēja stāvoklis pirkšanas - pārdošanas līgumā uz nomaksu, 1934. g., lpp. 11.

ne ar ko raksturīgu neatšķiras ne no parastā pirkuma, ne kreditpirkuma.

Tā kā raksturīgākā nomaksas pirkuma pazīme vai būtiskais elements ir īpašuma tiesību rezervēšana no pārdevēja puses līdz samaksai, tad pacēlās jautājums, kāds juridisks stāvoklis iestājas starp kontrahentiem pie nomaksas pirkuma? Ka pircējs paliek pārdotās lietas īpašnieks, par to strīda nevar būt. Ir gan pareizi, ka ir likumdošanas, kur pārdevējs nevar rezervēt pie nomaksas pirkuma sev īpašuma tiesības, kā par piemēru X sēj. I daļā, tāpat mūsu viet. civillikumu 3942. p. pēc atceļoša nosacījuma, tomēr nav jāaizmirst, ka šīs likumdošanas sasniedz līdzīgu efektu īpašuma tiesību rezervēšanai ar to, ka paredz pārdevējam lietas atņemšanas tiesību uz to gadījumu, ja pirkuma maksa netiks samaksāta. Pie 3942. p. atceļošā nosacījuma, īpašuma tiesības uz pārdoto lietu, ipso jure, atgriežas uz pārdevēju un tā tad vindikācijai ir tiesisks pamats. X sēj. I d. (1527⁴. p.) turpretim ir īpatnējs stāvoklis. Te nav norādījuma par to, ka īpašuma tiesību atgriešanās notiktu uz pārdevēju, ipso jure, un ka uz šā pamata viņš būtu legītimēts celt īpašuma prasību. Te īpašuma prasība nemaz nav iespējama, bet gan obligātoriska prasība par līguma atcelšanu, ar kuru tomēr rezultātā pārdevējs sasniedz īpašuma tiesības uz pārdoto mantu. Tā tad arī te ir izšķirība, tikai nomaksas pirkuma konstrukcijā, kas nemaz nerunā pretim nomaksas pirkuma būtībai. Gandrīz visas pārējās likumdošanās, tāpat arī mūsu vietējie civillikumi (3942. p.), īpašuma tiesību paturēšanu vai rezervēšanu atzīst un atļauj. Pēc Vācijas BGB § 455. un 1894. g. likuma īpašuma tiesību paturēšana ir atļauta un Vācijā pie katra no-

maksas pirkuma tiek pielietota. Tāpat Šveices CGB 715. p. paredz īpašuma tiesību rezervēšanu. Tālāk Anglijas, Skandināvijas, Francijas, Itālijas un citas likumdošanas, gandrīz bez izņēmuma, pazīst īpašuma tiesību rezervēšanu pie pirkuma uz nomaksu. Tiesu prakse tāpat visās Vakareiropas valstīs atzīst šo institūtu. Parasti īpašuma tiesību aizturēšanu apzīmē ar terminu — pactum reservati dominii. Neskatoties uz šo latīnisko nosaukumu, romiešu tiesībās tomēr nevar atrast ne mazākās pēdas par šo institūtu. Tādēļ domā, ka šis nosaukums ir cēlies vēlākos laikos. Tāpat īpašuma tiesību aizturēšanu uzskata par svešu un nepazīstamu ģermāņu tiesībām. Domājams, ka šis institūts ir cēlies viduslaikos, un jaunākos laikos uz viņa ir uzbūvēts nomaksas pirkums. No svara ir analizēt īpašuma tiesību rezervēšanu pie nomaksas pirkuma, lai noskaidrotu, kas pēc būtības ir iemiesots šinī institūtā. Nevar būt šaubu par to, ka tas ir pārdevēja nodrošināšanās līdzeklis attiecībā uz pirkuma maksas saņemšanu. Ja tas tā, tad pactum reservati dominii neiemiešo sevī patstāvīgu interesi pēc īpašuma. Pārdevēja tiesības nomaksas pirkumā tādēļ ir vērstas ne uz īpašumu, bet uz kreditēto pirkuma maksu.

Attiecībā uz pircēja stāvokli, pie reservati dominii, nomaksas pirkumā praktiskā dzīvē sastopamos līgumos, tāpat tiesu praksē un literatūrā bieži ir jāsastopas ar uzskatu, ka pirtā lieta pircējam ir kā tiktu nodota valdīšanā. Man šķiet, ka šāds uzskats nav pietiekoši pārbaudīts un ir nepareizs. Romiešu tiesības izšķir pie valdīšanas possessor'u un detentor'u. Possessor'a status ir saistīts ar īpašumu. Viņš, var teikt, ir saimnieks par lietu. Viņa ticībai par lietu, pamatā guļ lietiskas tiesības. De-

tentor's, turpretī, ir tikai turētājs, kurš valda par lietotu tikai ar citas personas atļauju. Viņa rīcība pamatā nav lietisku tiesību, labākā gadījumā viņa rīcība pamatojas uz saistību tiesībām. Tāda pat atšķirība ir sastopama BGB, kur izšķir tiešu valdītāju (868. p.) - saimnieku, no netiešā valdītāju (854. p.) — faktiskā lietas turētāja. Šveices CGR izšķir patstāvīgu valdītāju un nepatstāvīgu valdītāju (920. p.), kas tāpat atbilst minētam. Mūsu vietējie civillikumi tāpat izšķir possessor'a un detentor'a statusus, nosaucot pirmo par valdītāju un otro par turētāju. Šinī ziņā raksturīgs ir V. C. L. 626. p. kurš skaidri pasaka, ka tas, kā varā lieta faktiski atrodas, bet kas atzīst par tās īpašnieku kādu citu, uzskatāms, kaut arī viņam būtu tiesība turēt to savās rokās, nevis par šās lietas valdītāju, bet tikai par tās turētāju — detentoru. Šinī jautājumā tiesību attiecībā uz nomaksas pirkumu ir izteicies arī mūsu Senāts 1934. g. spried. 504. Senāts, citēdams bijušās Oldenburgas apellācijas tiesas 1869. spriedumu, no «Seufferts Archiv» XXV sēj. Nr. 342, atzīst, ka otrā pactum reservati dominii izrāda lietiskas sekas pret šīs lietas īrētām personām, un ka par (juridisko) valdītāju šīs lietas (Besitzer, tā tad pretēji Inhaber) uzskatāms taisnīgi pārdevējs. No minētā ir jānāk pie slēdziena, ka, ja pircējs nomaksas pirkumā, iekams viņš nav ieguvu- vis īpašuma tiesības uz pirkto lietu, ir uzskatāms vienīgi par šīs lietas turētāju, kas atbilst romiešu tiesību detentor'a jēdzienam.

Īpašuma prasība un obligātoriska prasība nomaksas pirkumā.

Jautājums par to, vai visas pazīstamākās likumdošanas pielaiž pie nomaksas pirkuma īpašuma

prasību — rei vindicatio, ir diezgan strīdīgs. Vēl vairāk strīdīgs šis jautājums ir runājot par nomaksas pirkumu vispārīgi, kur kontrahenti, bez nomaksas pirkumam raksturīgiem un nepieciešamiem nosacījumiem, līgumos ievēd vēl citus atļautus blakus nosacījumus. No vienas puses, izejot no tā, ka īpašuma tiesību aizturēšanai ir lietisks raksturs kā pret pircēju, tā trešām personām, tāpat kā īpašuma tiesību aizturēšana ir nomaksas pirkuma būtisks elements, kur pircējs līdz samaksai paliek tikai par lietas turētāju, un no otras puses, ņemot vērā to, ka īpašuma prasība, rei vindicatio, ir lietiska prasība, kur aktīvi legītimēts var būt tikai īpašnieks, bet pasīvi legītimēts valdītājs un turētājs, varētu teikt — ka īpašuma prasība tieši atbilst nomaksas pirkuma būtībai, un tikai viņa ir piemērojama pārdevēja tiesību nodrošināšanai nomaksas pirkumā, attiecībā uz pārdotās lietas atņemšanu līguma nepildīšanas gadījumā, no pircēja puses.

Ja, turpretī, nomaksas pirkumā ir ievests otrs, gan nepareizs moments — pielīgta tiesība prasīt līguma atcelšanu uz pirkuma maksas nesamaksas gadījumu, tad paceļas dibinātas šaubas par rei vindicatio prasības iespējamību. Šīs šaubas raksturojas ar to, ka pirkuma līgums vispārīgi, un nomaksas pirkuma līgums atsevišķi, ir obligātorisks līgums, kurā izsakās kontrahentu vienošanās attiecībā uz saistību tiesībām. Tālāk paceļas jautājums, vai ar lietisku prasību var panākt obligātoriska līguma atcelšanu? Uz šo jautājumu ir jāatbild noteikti. Ja pie pirkuma uz nomaksu prasība tiek celta par līguma atcelšanu un lietas atņemšanu, kālieta lietas atņemšana izriet no līguma atcelšanas, tad tie vairs nevar runāt par rei vindicatio, šē ir darī-

šana ar obligātorisku prasību līguma atcelšanas gadījumam, kuŗa pamatojas un izriet no saistību tiesībām. Šīs divas prasības katrā ziņā ir jāatšķir, jo viņas rēgulē ne tikai līguma atcelšanas momentu, un tādā kārtā apgaismo pircēja un pārdevēja stāvokli pēc lietas atņemšanas, bet viņām arī ir izšķirība attiecībā uz jautājumu par prasības vērtību un jautājumu par zaudējumiem, par ko būs runa vēlāk.

Par šīm divām prasībām, īpašuma prasību, kā lietisku prasību, un prasību par līguma atcelšanu, kā obligātorisku prasību, ir jāsaka, ka viņas savā starpā konkurē pie nomaksas pirkuma, atkarībā no kontrahentu gribas un likumdošanas.

Rezultātos, kādus ar šīm prasībām sasniedz, ir milzīga starpība.

Īpašuma prasības tiesības iestāšanās moments pie nomaksas pirkuma.

Paceļas jautājums, kad iestājas pārdevēja tiesība uz īpašuma prasību pie nomaksas pirkuma. Izejas punkts šinī jautājumā ir meklējams pircējam kreditētā pirkuma maksā. Visas likumdošanas, lielākā vai mazākā mērā, šo momentu normē. Tā X sēj. I d. pielaiž ne vairāk, kā divu sekojošu maksājumu nokavējumu. Dānijas likums pielaiž vienas termiņmaksas nokavēšanai 14 dienas, mūsu jaunais civiltiesību projekts, līdzīgi X sēj. I daļai, paredz divu termiņmaksu nokavēšanu. Vācijas, Austrijas, Šveices un mūsu vietējie civillikumi atstāj šo jautājumu partu brīvai noteikšanai. Reizē ar to, kā šīs likumdošanas runā par tiesību atprasī-

pārdoto lietu, dažas no tām runā arī par līguma atcelšanu. Tā X sēj. I d. noteikti paredz līguma atcelšanu, ja netiek izdarīti attiecīgi termiņmaksājumi. To pašu paredz mūsu jaunais civiltiesību projekts un Vācijas 1894. g. likums. Mūsu vietējie civillikumi līguma atcelšanas vajadzību pie nomaksas pirkuma neparedz, lai gan mūsu likumdošanā ir attiecīgi panti (3898.—3904. p.), kas paredz blakus līgumu līguma atcelšanai vispārīgi. Skandināvijas valstu likumdošana pie nomaksas pirkuma runā vienīgi par lietas atņemšanas tiesībām. Tādā kārtā likumdošanā, attiecībā uz šo jautājumu, ir sastopami divi principi, un proti: tiesība atkāpties no nomaksas pirkuma līguma (Rücktrittsrecht), un tiesība uz lietas atņemšanu pēc šī līguma (Rücknahmerecht). Attiecībā uz tām likumdošanām, kur nav sevišķi uzsvērts līguma atcelšanas moments uz nemaksāšanas gadījumu, man šķiet, jautājums par pārdevēja tiesību iestāšanos uz īpašuma prasību — nav sevišķi strīdīgs. Daudz strīdīgāks ir jautājums par minēto pie tām likumdošanām, kas uzsver bez minētā arī līguma atcelšanas principu un proti: vai tie tiesība uz īpašuma prasību iestājas bez jautājuma izšķiršanas par līguma atcelšanu, resp. vai viņu var celt neatkarīgi no tam, vai līgums tiktu atcelts, vai arī viņa ir ceļama tikai reizē ar šā jautājuma izšķiršanu, vai arī tikai pēc šī jautājuma izšķiršanas. Šī jautājuma atrisināšanai ir jāatgriežas atpakaļ pie īpašuma jēdziena. Īpašums iemieso sevī vienas no pilnīgākām individa privātām tiesībām. Šo tiesību aizsardzībai, jau no seniem laikiem, līdz īpašumam ietilpa īpašuma prasība. Kā jau tika uzsvērts, nomaksas pirkuma vienīgais būtiskais elements ir šo vispilnīgāko privāto tiesību, proti īpašuma tiesību, re-

zervēšana sey no pārdevēja puses. Ja nu lieta tiek nodota pircēja turēšanā un lietošanā zem zināma nosacījuma un proti: samaksāt noteiktos termiņos pirkuma maksu, un paredzēta tiesība maksājumu neieturēšanas vai citu līguma noteikumu nepildīšanas gadījumā atņemt šo lietu, tad, man šķiet, īpašuma prasība ir pilnīgi iespējama, neatkarīgi no jautājuma par līguma atcelšanu. Var taču bieži kontrahentu attiecībās iestāties tāds stāvoklis, ka pircēja galīga nokavējuma, vai cita kāda līguma noteikuma nepildīšanas dēļ, pārdevējs grib ņemt lietu atpakaļ savā rīcībā, bez tam, kā atsacīties pilnīgi no līguma un, ja nu pircējs to nepieļauj, tad ceļot īpašuma prasību, aizsargāt savas tiesības. Šo apstākļu dēļ, man šķiet, vindikācijas prasība ir iespējama neatkarīgi no prasības par līguma atcelšanu. Praktiskā dzīvē Vācijā ir novērojams, ka nomaksas pirkumi tiek noslēgti sevišķi īsā formulējumā, kur reizēm pat grūti runāt par formālu līgumu. Tā, bieži vien, uz pasūtījuma zīmēm tiek atzīmēts, ka uz pasūtīto grāmatu vai citu kādu lietu pārdevējs rezervē īpašuma tiesības līdz samaksai. Pat lielākos mašīnu pasūtījumos ir sastopami šādi īsi formulējumi. Te tad, atprasot lietu tiesas ceļā, nemaz nav vajadzība un netiek arī prasīts, runāt par līguma atcelšanu. Mūsu vietējos civillikumos nomaksas pirkums, kurš izteicas iekš pactum reservati dominii, ir paredzēts 3942. p. Tādā kārtā, noslēdzot nomaksas pirkumu, šis pirkums izteicas blakus līgumā, attiecībā uz īpašuma tiesību rezervēšanu. Mūsu likumdošana tomēr pie šāda pirkuma neaizliedz ievest līgumā arī citus blakus līgumus, kuri ir atļauti pie pirkuma. Kā viens no tiem minams V. C. L. 3898.—3904. p. paredzētais blakus

līgums, ar kuŗu pielīgta pirkuma līguma atcelšana, pirkuma cenas nesamaksas gadījumam vispārīgi. Ja nu pirkuma līgumā uz nomaksu ir šādi divi, neatkarīgi blakus līgumi, tad, man šķiet, arī pēc mūsu likumdošanas, jautājums par to, kuŗu no tiem izlietot, atkarājas pilnā mērā no prasītāja. Minētais noved pie slēdziena, ka īpašnieks - pārdevējs pie pirkuma uz nomaksu, attiecībā uz īpašuma prasību, nav saistīts ar līguma atcelšanu. Pārdevēja tiesība celt īpašuma prasību, iestājas ar attiecīgi tam gadījumam līgumā paredzētu nosacījumu iestāšanos, arī neatkarīgi no līguma atcelšanas. Attiecībā uz X sējuma I d. stāvoklis ir drusku citāds un proti: X sējuma I d. aizliedz īpašuma tiesību rezervēšanu pārdevēja labā. Te tā tad ar lietas pārdošanu uz nomaksu, īpašuma tiesības pāriet uz pircēju. Te nokavējuma gadījumā nenotiek arī īpašuma tiesību atpakaļpāreja uz pārdevēju, kā tas ir pie mūsu V. C. L. 3942. p., kur līgums noslēgts ar atceļošu nosacījumu. Ja tas tā, tad pēc X sēj. I d., attiecībā uz nomaksas pirkumu, īpašuma prasība, kā lietiska prasība, nemaz nav iespējama, jo īpašuma prasībā — rei vindicatio, tikai īpašnieks var būt aktīvi leģitimēts. Vēl vairāk, ar īpašuma prasību kā lietisku prasību, nevar atcelt obligātorisku līgumu; tā tad var tikt piemērota vienīgi obligātoriska prasība, izrietoša no attiecīgas kontrahentu saistības, ar kuŗu atceļ līgumu un uz šī līguma atcelšanas momenta, ne uz īpašuma tiesību rezervēšanas momenta, tiek atgriezta lieta.

Prasības tiesības izcelšanās moments īpašuma prasībā tā tad, pirmkārt, var būt noteikts ar pašu nomaksas pirkuma līgumu un parasti sakrīt ar pirkuma maksas nokavēšanas gadījumu, bet, otrkārt,

var iestāties arī uz kāda cita līgumā ievesta noteikuma vai likuma pamata, izejot no kuŗa, īpašuma prasība var vērsties ne tikai pret pircēju, bet arī pret trešām personām, kuŗu rokās lieta būtu nokļuvusi.

Pasīvā un aktīvā legitimācija īpašuma prasībā pie nomaksas pirkuma.

V. C. L. 899. p. nosaka, ka īpašnieks īpašuma prasību var celt pret ik vienu lietas turētāju, neizņemot arī to, kas viņu tur cita vārdā. Vindikācijas prasība, pie pirkuma uz nomaksu, tādēļ vērsas pret katru, kas aiztur lietu un neatdod to pārdevējam tad, kad viņa tiesības uz lietas atņemšanu ir iestājušās vai nu tādā kārtā, ka: 1) pircējs neietur maksājumus, vai 2) kad pircējs, neievērojot partu vienošanos, lietu ir nodevis trešai personai, vai ar 3) kad viņš to ir pazaudējis, lieta ir nozagta, vai kā citādi izslīdējusi no pircēja rokām. Raksturīgi ir taisni tas, ka pret trešām personām īpašuma prasību var celt tikai pārdevējs, līdz kamēr īpašuma tiesības pieder viņam. Uz to norāda arī V. C. L. 898. p., kur pie līgumiem ar atceļošu īpašuma tiesību, tā tad arī pie nomaksas pirkuma ar atceļošā nosacījumu (skat. V. C. L. 3942. p.), kur īpašuma tiesības ir pārgājušas, kaut arī nosacīti, uz pircēju jau par aktīvi legitimētu īpašuma prasībā var būt arī pircējs. Trešā persona, pret kuŗu vēsta prasība, šādos gadījumos var atbrīvoties no atbildības, ja viņa uzdod pircēju vai citu kādu personu, kuŗa vārdā viņa rīkojas par lietu. Šis ir tā saucamā *nominatio auctoris* institūts un sastāv iekš tam, kas t

persona, kas rīkojas par lietu cita vārdā, un pret kuru vērsta prasība par lietas izdošanu, var atsvabīnāties no atbildības, ja līdz paskaidrojumā sniegšanai tiesā pēc būtības norāda to personu, kuras vārdā viņa rīkojas (V. C. L. 899. un 3783. p. p.). Ja norādītā persona atzīst iepriekšējā atbildētāja apgalvojumu par pareizu, tad pēdējais atbrīvojas no atbildības un viņa vietā stājas minētā persona. Ja nosauktā persona liedzas atbildēt uz prasību, tad lietas turētājam ir tiesība nodot pieprasīto lietu prasītājam, neatbildot par to minētai personai, kura savukārt nezaudē tiesību griezties ar savām pretenzijām pie prasītāja, nomaksas pirkuma gadījumā pie pārdevēja. Tādā veidā šis institūts ir bijis izveidots romiešu tiesībās, uzglabājies pandektu tiesībās un pārgājis pozitīvā civilprocesā. Apskatot šā institūta būtiskās pazīmes, viņš atbilst formas ziņā Civīlprocesa nolikuma 661. p. paredzētam noraidījuma gadījumam, kad prasījumam visumā jāattiecas uz citu atbildētāju, bet pēc būtības, krasi atšķiras no minētā noraidījuma. Civ. proc. nol. 661. p. minētā noraidījuma priekšnoteikums ir, ka prasība nepareizi celta, tas ir, celta pret neattiecīgu personu, turpretim celt prasību pret ik vienu lietas turētāju tieši paredzēts likumā (V. C. L. 626., 876., 899. p. p.). Tādā veidā tas, kas par lietu rīkojas cita vārdā, nevar apgalvot, ka pašuma prasība būtu nepareizi celta pret viņu, bet būtu jāceļ pret to, kas viņam turēšanu nodevis, un nevar aizsargāties pilnā mērā ar civīlproc. nolik. 661. p. paredzēto noraidījumu, jo prasītājam nav nepiecieš jāpārliedz, kādā ceļā lieta pārgājusi turētāja faktiskā valdīšanā, bet viņš uz likuma pamata var griezties ar savu prasījumu pret jeb kuru lietas turētāju vai valdītāju. No otras puses, lietas tu-

rētājs, kuŗa interese galvenā kārtā ir atsvabināties no procesa vešanas, kuŗa viņš nav personīgi ieinteresēts, nevar aizsargāties ar īstā atbildētāja pieaicināšanu lietā, jo no vienas puses, ar pieaicināšanu atbildētājs neizstājas no procesa, bet no otras puses, trešās personas neierašanās nedod atbildētājam tiesību vēst procesu apzinīgi nolaidīgi, un ar to kaitēt šai trešai personai. Tomēr, kā aprādīts, minētā institūta mērķis ir dot atbildētājam iespēju neņemt dalību lietas vešanā, atļaujot viņam gadījumā, kad faktiskais atbildētājs neiestātos procesā, nodot strīdū stāvošo lietu prasītājam, neatbildot par to faktiskam valdītājam. Tā tad *nominatio auctoris*, kaut gan ir procesuālo tiesību institūts, bet tas tomēr stāv ciešā sakarā ar materiālo tiesību noteikumiem par īpašuma prasību (*rei vindicatio*) un ir saistīts ar svarīgām materiālām sekām attiecībā uz lietas turētāju, proti: ar tiesību lietu nodot prasītājam bez tālākas atbildības pret personu, kuŗas vārdā viņš to turējis vai valdījis (skat. F. Konradi un A. Walter — *Civillikumi*, II grām., 170. lpp., kā arī В. Буковский — *Свод гражд. узакон. губ. Прибалтийских* I gr., lpp. 383.).

Ar šo institūtu var sadurties bieži pārdevējs pirkuma, vindicējot lietu no trešām personām, kuŗu rokās tā varētu izrādīties būt nokļuvusi. Ja turpretim tas, pret kuŗu celta īpašuma prasība, šādā gadījumā formāli atbild uz to, tad tā pret viņu arī tiek taisīts spriedums un uz viņu krīst visas sprieduma sekas. Ja trešā persona, pret kuŗu vērsta prasība, par īsto atbildētāju nosauc pircēju, bet tas neiestājas procesā, tad viņai, lai atsvabinātos no sprieduma sekām, ir labprātīgi jāatdod lieta pārdevējam - prasītājam. Ja turpretim pircējs ierodas to

tiesā un iestājas lietā, tad partu attiecības tiek noskaidrotas izejot no pirkuma līguma, un proti: tiek noskaidrots jautājums, vai pārdevēja īpašuma prasība ir pamatota jeb nepamatota, resp. vai pircējam ir bijušas tiesības lietu nodot tālāk jeb nē. Ja izrādās, ka prasītāja īpašuma prasība tiek apmierināta, tad lieta tiek atņemta no trešās personas, kuŗa savas prasības par zaudējumiem vai ciŗu var vērst tikai pret to, kas viņai lietu nodevis uz patapinājuma, glabājuma vai citas obligātoriskas saistības pamata, kāds pie nomaksas pirkuma var būt pircējs, vai arī kāda cita persona, caur kuŗas rokām lieta būtu jau gājusi, iekams tā nonākusi pie pēdējā turētāja vai valdītāja.

Tālāk, no svara ir apskatīt no civīltiesiskā redzes viedokļa tādu stāvokli, kad pircējs vai nu pirms īpašuma prasības celšanas, vai šīs prasības laikā uz nomaksu pirkto lietu ļaunprātīgi atsavina. Kāds spēks ir šādai atsavināšanai? Pēc mūsu vietējiem civīllikumiem atsavināšana pilnā mērā ir iespējama un nav apstrīdāma, ja pircējs ir bijis bona fide.

Mūsu civīllikumiem šinī jautājumā nāk palīgā sodu likumi (566. p. I pkts), bet arī viņi šo jautājumu neatrisina, jo paredz vienīgi sodu par lietas pārdošanu pirms pilnas pirkuma summas samaksas, ja lieta pirkta uz nomaksu paša lietošanai. Tādā kārtā pie mums pircējs, kuŗš pircis lietu uz nomaksu un to pirms samaksas pārdevis tālāk, var tikt tikai sodīts. Tas, kas savukārt neizmaksātu lietu pircis, ņemes nekādu civīltiesisku atbildību pret patieso īpašnieku, kuŗa lietu viņš tādā ceļā ieguvīis. Pret viņu var gan tikt vērsta īpašuma prasība, bet viņš to var ierunas ceļā apgāzt. To pašu, ar mazu papil-

dinājumu, atkārtoto mūsu jaunais Civiltiesību projekts, attiecībā uz nomaksas pirkumu, kur ir ieviesti noteikumi (3942¹. p.), pēc kuriem uz nomaksu pirktas lietas atsavinājums nav spēkā, ja ieguvējs ir zinājis, ka lieta iegūta zem 3942. p. minētā nosacījuma. Te svarīgs ir tas moments, ka zem 3942¹. p. noteikumiem pakļūst arī gadījums, ja nomaksas pirkuma līgums noslēgts ar atceļošu nosacījumu, resp. ja īpašuma tiesības nav aizturētas, bet ir pilnīgi jau nodotas pircējam (sk. 3942. p.). Jaunais ieguvējs, zinot to apstākli, ka par lietu nav vēl samaksāts un pastāv atceļošs nosacījums, var gan šo mantu pirkt, bet šāds pirkums vēlāk var tikt uzskatīts par nederīgu. Turpretim, attiecībā uz labticīgu ieguvēju, arī projekts nekādus ierobežojumus neparedz un tad pirkums paliek pilnīgā spēkā, tā kā pārdevējs pēc nomaksas pirkuma, attiecībā uz šo otro pirkumu, nekā nevar darīt. X sēj. I d. ir līdzīgs noteikums, kā mūsu projektā, attiecībā uz vēl neizmaksātās lietas tālākpārdošanu. Mūsu Senāts pie X sēj. I d. ir paskaidrojis, ka onus probandi, attiecībā uz labticību, gan gul šādos gadījumos uz jaunieguvēju — atbildētāju (L. Sen. 1928. g. spr. 224.), uz ko var atsaukties arī izejot no mūsu projekta. Atgriežoties pie īpašuma prasības attiecībā uz šo jautājumu, ir jākonstatē, ka ar minēto tomēr vēl nav teikts, ka ar īpašuma prasību šādu gadījumu nevarētu atrisināt. Īpašuma prasība tādā gadījumā tomēr var tikt celta ne tikai pret trešo personu, kurā var to ar ierunu par labticību noraidīt, bet arī pret tiešo atbildētāju, kāds pie nomaksas pirkuma, galvenā kārtā, var būt pircējs, kurš lietu ir atsavinājis. V. C. L. 902. un 912. p. p. nosaka, ka pret tādu atbildētāju ir taisāms spriedums, it kā lie-

ta vēl atrastos viņa rokās. Īpašuma prasība gan tādā veidā pieņem illūzorisku nokrāsu, tomēr atbildētājs nes visas sprieduma sekas. Par šādu atbildību nevar būt šaubu, ja atsavināšana ir notikusi tādēļ, lai izvairītos no vindikācijas, vai arī tad, kad atsavināšana notikusi pa pašu prāvas laiku. Galvenais, iekš kā izsakās atbildētāja atbildības pamats, ir zināšana par savu tiesību trūkumu pie atsavināšanas. Ja, turpretim, uzpeldētu ievēribu pelnoši apstākļi, kas apstiprinātu atbildētāja nezināšanu par savu tiesību trūkumu, tad īpašuma prasība būtu izsakāma alternatīvi. Īpašuma prasībai nozīme, vai tā izteikta vienkārši, vai alternatīvi, pie atsavināšanas gadījuma var būt arī tānī ziņā, ka manta vēlāk var atgriezties pie atbildētāja un tādā kārtā uz alternatīva sprieduma pamata to var atņemt, ja nav izdevies vērtību piedzīt. Ja nomaksas pirkumā atbildētājs, būdams labticībā, tādā vai citādā ceļā pirms prasības celšanas vai arī procesa laikā pirms sprieduma taisīšanas, ir pazaudējis rīcību par lietu tādā veidā, ka tā ir gājusi bojā, bez ļauna nolūka no atbildētāja puses, tad nevar nospriest šo lietu atdot pārdevējam (skat. arī V. C. L. 904. p.). No atbildētāja pēdējā gadījumā var piespriest vienīgi lietas vērtību, nesamaksātās pirkuma maksas apmērā.

Uz nomaksas pirkumu, pie lietas vindikācijas, var attiecināt pa daļai arī V. C. L. 909. un 910. p. p. noteikumus, ja tikai no līguma noteikumiem neizriet pretējais. Šie panti runā par ļaunticīgu valdītāju, bet ņemot vērā, ka īpašuma prasību var celt pret visiem un katru, kas lietu aiztur un uz likumīgu pieprasījumu neizdod, tad var runāt arī par turētāja ļaunticību, kāds šinī gadījumā var būt pircējs, vai arī trešā persona, kam lieta nodota uz at-

tiecīgas saistības pamata no pircēja. No tā brīža, kad pret šādu atbildētāju celta prasība, viņš atzīstams par ļaunticīgu, tā kā viņš atbild par savu turpmāko darbību, kā lietas bojāšanos, bojā eju un tml., ja vien tas pats nebūtu noticis ar lietu arī tad, ja tā būtu nodota īpašniekam agrāk. Kā piemēru te var pievest no tiesu prakses sekošu gadījumu. A ir pārdevis uz nomaksu lietu kādam B, B lietu bez A atļaujas ir ieķīlājis kādam C. Kādas nēmējs C un ieķīlātājs B abi ir bijuši mala fidae, jo abi ir zinājuši, ka B nav tādu tiesību, lai varētu lietu ieķīlāt, un zinājuši arī, ka A šādu ieķīlāšanu neatļauj. B pēc lietas ieķīlāšanas ir pārtraucis maksājumus pēc nomaksas pirkuma līguma. A dabūjis zināt, ka lieta, bez tam, ir arī ieķīlāta, uzaicina lietu atdot labprātīgi, bet kad šādai uzaicināšanai nav panākumu, cel īpašuma prasību pret B un C, lūdzot reizē atzīt ieķīlāšanu par nederīgu. Ja ne vairāk, tad no šī momenta abi atbildētāji atrodas ļaunticībā un atbild man šķiet, solidāri. Iesim vēl tālāk. Prasību A vinnē, bet tad izrādās, ka prāvošanās laikā ir nodezdis kāds šķūnis, kur atbildētāji lietu novietojuši, un lieta sadegusi. Šinī pēdējā gadījumā abi atbildētāji atbild par mantas bojā eju, jo ir uzskatāmi par ļaunticīgiem turētājiem un valdītājiem. Ļauntīgam valdītājam jāatdod prasītājam nevien visi viņa pienesie, no lietas saņemtie augļi, bet arī tie, kurus būtu varējis saņemt prasītājs, ja tas būtu lietu valdījis (V. C. L. 913. p.). Lieta jāatdod tajā vietā, kur tā atrodas. Ja par prāvas priekšmetu bijusi kāda kustama lieta, tad ļauntīgam atbildētājam tā jāatdod tur, kur viņš to dabūjis, bet katram valdītājam tur, kur tā atradusies ceļot prasību, kaut arī atbildētājs pēc tam būtu to patvaļīgi no turienes aizgā-

dājis prom. Izņemot šos gadījumus, prasītājam, kurš prasa lietu atdot citā vietā, nekā tā atrodas, jānes ar to saistītie izdevumi (V. C. L. 915. p.). Ja prasītājam ir šādas tiesības, prasīt lietas izdošanu jebkurā vietā, tad no tā vēl neizriet, ka atbildētājs būtu spiests šos izdevumus kreditēt*). Atbildētājs, bez minētā, var apstrīdēt pret viņu vērstu īpašuma prasību, ceļot dažādas ierunas. Attiecībā uz nomaksas pirkumu vispār, varētu būt runa par sekošām ierunām:

1) Ieruna par prasītāja īpašuma tiesību zudumu. Vispirms tādu ierunu var celt pircējs, bet tādu ierunu var celt arī trešās personas, pret kurām vērsta īpašuma prasība. Pircējs, būdams atbildētājs, var atsaukties, ka viņš visu pirkuma maksu ir samaksājis un tādēļ pārdevējam - prasītājam īpašuma tiesību uz pārdoto lietu vairs nav. Pircējs var tālāk atsaukties, ka pārdevējs, klusu ciešot, no īpašuma tiesībām ir atteicies, diskontējot maksājumiem atbilstošos drošības vekselus, resp. pirkuma maksu ir saņēmis pret diskontētiem pircēja vekseliem. Tāpat pircējs var atsaukties uz to, ka īpašuma tiesības uz lietu ir pārgājušas uz viņu, ja arī viņš pēc nokavējuma ir izdarījis samaksu.

2) Ieruna par lietisku, ar turēšanu savienotu tiesību uz lietu, vienalga, vai šo tiesību nodibinājis prasītājs, vai kāds cits. Šo ierunu gan, šķiet, var izlietot vienīgi trešā persona, kas šādu tiesību ieguvusi no pircēja, nezinādama par pircēja un pārdevēja attiecībām. Šāda ieruna var būt iespējama, ja lietā iekļāta. Tāpat trešā persona un arī pircējs, pret

*) F. Konradi un A. Walter — Civillikumi, II gr., 178. lpp. kom.

kuŗu celta prasība, var atsaukties, ka pārdevējs ir devis pircējam piekrišanu lietu tālāk nodot ķīlā vai lietošanā.

3) Ieruna par personisku, ar lietas turēšanu savienotu tiesību, kas cēlusies no paša prasītāja vai arī no viņa ir tikusi atzīta (piem., īre, patapinājums). Te atkal atbildētājs var atsaukties uz atļauju vai piekrišanu, ja prasītājs tādu ir devis.

4) *Nominatio auctoris* (skat. augstāk).

5) Ieruna par īpašuma prasības noilgumu. Šī ieruna neapstrīd. prasītāja īpašuma tiesības, bet viņa prasības tiesību. Īpašuma prasība noilgst uz vispārēja pamata 10 gadu laikā.

6) Ieruna, kas dibināta uz «*Hand muss Hand wahren*» (V. C. L. 923. p.) principa. — Šī ieruna ir ļoti plaša. Lai īpašniekam (pārdevējam) liegtu tiesību uz īpašuma prasību pēc šīs ierunas, kuŗu pirkuma uz nomaksu var izlietot trešā persona, kuŗa mantu ieguvusi no pircēja, tad ir jāsakrīt trīs noteikumiem un proti:

1) Kustamas lietas īpašniekam ir jābūt labprātīgi uzticējušam savu kustamu lietu citai personai.

2) Tai personai jābūt nodevušai lietu tālāk trešai personai valdīšanā.

3) Trešai personai, kas saņēmusi mantu valdīšanā, jābūt labā ticībā.

Ja kāda, no šiem trīs noteikumiem trūkst, tad īpašniekam paliek tiesība uz īpašuma prasību. Kustamas lietas labprātīga uzticēšana notiek pie nomaksas pirkuma. Te pārdevējs, lai gan formāli rezervē sev īpašuma tiesības, tomēr pārdoto lietu nodod pircēja turēšanā un lietošanā. Pastāv gan civiltiesības princips «*nemo plus iuris in alium transferre potest quam ipse habet*».

re potest, quam ipse habet», tomēr par šo principu mūsu likumdošanā pāri stāv «Hand muss Hand wahren» princips, mazākais no pēdējā principa izriet pirmais. — Pircējs nomaksas pirkumā tādā kārtā var nodot tālāk trešai personai vairāk tiesības kā viņam pašam pieder. Ja manta tādā kārtā, sask. ar V. C. L. 923. p. būs atsavināta trešam labticīgam ieguvējam, tad šī trešā persona iegūst īpašuma tiesības uz lietu un īstais īpašnieks var tikai celt personīgu prasību pret atsavinātāju. Likums paredz arī izņēmumus tādā kārtā, ka lietai jābūt labticīgi nodotai ne tikai no īpašnieka nākošai personai, bet arī trešai personai jābūt, kā jau teicu, labā ticībā, tādēļ lieta, kuru ieguvusi trešā persona caur atrašanu, zagšanu, laupīšanu, viltu, krāpšanu un tml. nepakļūst zem V. C. L. 923. p. noteikuma. Tāpat otrādi, ja trešā persona gan ieguvusi lietu labticīgi, bet lieta no īpašnieka rokām izgājusi bez tā, ka viņš to būtu kādam labprātīgi uzlicējis, tad īpašnieks var celt īpašuma prasību arī pret labticīgo mantas ieguvēju. Tas, ka atbildētājs par lietu valda labticībā, ir jāpierāda atbildētājam. Ja persona, kurai lieta uzticēta, nodod to trešai personai ne īpašumā, bet ar citu kādu lietisku tiesību uz lietu, tad īpašnieks nezaudē īpašuma tiesības uz lietu, bet ja ieguvējs ir labticībā, tad īpašnieks nevar lietu vindicēt, viņš var vienīgi to izpirkt. Ja izmeklēšanas tiesnesis vai krimināltiesa būtu atņēmusi lietu labticīgam ieguvējam un nodevusi to pirmajam īpašniekam, tad ar to vēl nav izšķirts jautājums par īpašuma tiesībām uz lietu (L. Sen. 1926. g. spr. 113). Jautājumā par to, uz ko krīt onus probandi pierādīt, kādā kārtā lieta izgājusi no pirmā īpašnieka, ir jāsaka, ka pierādījumu smagums krīt kā uz prasītāju, tā atbildētāju, skato-

ties pēc apstākļiem. — Jāpiezīmē vēl, ka V. Civ. Lik. 923. p. vispārīgi ir attiecinams tikai uz kustamām lietām — res corporales. — Izejot no sacītā, var teikt, ka īpašuma prasībā pie nomaksas pirkuma aktīvi leģitimēts var būt tikai lietas īpašnieks — pārdevējs. Pasīvi leģitimēti var būt pircējs pēc nomaksas līguma un trešās personas, kas nevar pierādīt labticīgi iegūtas lietiskas tiesības uz lietu. —

Īpašuma prasības pamats un apmērs pie nomaksas pirkuma.

Īpašuma prasībā prasītājam ir jāpierāda prasības pamats un apmērs, un proti, ka viņam uz konkrēto lietu pieder īpašuma tiesības, un vajadzības gadījumā jāpierāda arī, ka atbildētājs lietu valda vai, ka pret viņu var celt īpašuma prasību kā pret valdītāju. Pie nomaksas pirkuma, īpašuma prasības pamata pierādīšanai prasti iesniedz tiesai nomaksas pirkuma līgumu, bet ir vēlami arī citi pierādījumi, ja tādi ir, kā p. p. dokumenti, liecinieku liecības un tml. Ja atbildētājs ir pircējs, tad ir jāatsaucas, ka viņš atrodas nokavējumā pēc līguma. Prasības pamatu var izteikt prasības vēsturiskā daļa un var izteikt arī bez tā, lai viņš būtu pievests prasības petitumā. (L. Sen. 1923. spr. 234). Tas prasības raksturu negroza. Tiesai, ex officio, bez partu aizrādījuma nav jāaizkustina jautājums par prasības pamata grozīšanu (L. Sen. 1923. g. spr. 62). Zem prasības pamata grozīšanas pēc būtības, jāsaprot kā prasības pamata, tā arī pašas prasības satura grozīšana, kas nav pielaižams (L. Sen. 1926. spr. 214). Prasības lūgumam par īpašuma tiesību atzīšanu.

Civ. sta. itā, ku. — no. erā. sa. asi. on. ba. vai. di. pa. sa. sa. mi. un. ka. pa. iz. eti. ak. di. pa. ra. kā. zi. 4). nu.

katrā ziņā, jāiemieso sevī prasība par lietas atdošanu, kas jāizsaka *petitum'a*.

Par īpašuma prasības priekšmetu pie nomaksas pirkuma var būt viss tas, ko uz nomaksu var pirt un pārdot. Pirkums vispārīgi un nomaksas pirkums atsevišķi — ir vērsts uz īpašuma atsavināšanu un iegūšanu. Tā tad, plašākā nozīmē, par nomaksas pirkuma objektu var būt īpašums. Pastāvošās likumdošanās, kuŗās novērojams lielāks vai mazāks romiešu tiesību iespaids, attiecībā uz noteikumiem par īpašumu, par patiesu īpašumu uzskata vienīgi res corporales. Tā tas, par piemēru, ir mūsu vietējos civillikumos (Sal. V. C. L. 906. un 707. p. p.). Uz minēto norāda arī tas apstāklis, ka atsevišķās īpašuma attiecības mūsu likumdošanā sadalās vienīgi pēc lietu kustīguma vai nekustīguma, kādas īpašības ir vienīgi ķermeniskām lietām*). Kas attiecas uz nomaksas pirkumu, tad vispirms jāsaka, ka nomaksas pirkums netiek piemērots pie nekustamu īpašumu atsavināšanas. Savā laikā, it sevišķi 18. g. s., kad nebija vēl ievests attiecībā uz nekustamiem īpašumiem publicitātes princips, nomaksas pirkums pie nekustamiem īpašumiem bija plaši izplatīts, jo tas bija vienīgais līdzeklis, kā nodrošināt kreditēto pirkuma maksu. Vēlāk, kad tika ievestas zemes grāmatas un prasījumi tādā kārtā nodrošināti ar hipo-tēkām, nomaksas pirkums pie nekustamiem īpašumiem izzuda. — Par nomaksas pirkuma objektu, tā tad, vispirms, ir jāuzskata ķermeniskas kustamas lietas. —

Tā kā nomaksas pirkums likumdošanās tiek konstruēts pēdējā laikā un, šķiet, ir domāts lai rē-

*) F. Konradi un A. Walter — Civillikumi, II gr., kom. pie 707. p., lpp. 72.

gulētu lielrūpniecības produktu izplatīšanu iedzīvotāju masās, proti, tanīs masās, kurām nav iespējams uz vietas par pirkto lietu izdarīt samaksu un, kurām nav arī nekādu kreditu vai nodrošinājumu, izņemot pašu uz nomaksu pirkto mantu, tad nomaksas pirkuma objektus dažas likumdošanas tīri sociālā nozīmē ierobežo. Tā Vācijas 1894. g. likums «Reichsgesetz betreffend die Abzahlungsgeschäfte» izslēdz no nomaksas pirkuma objektiem vērtspapīrus un tādā lietas, kurām ir bezķermenisks raksturs. Francijas 1926. g. likums — vērtspapīrus. Skandināvijas valstīs aprobežojums ir ieviests tanī ziņā, ka ja pirkuma objekta cena pārsniedz zināmu summu, tad šādu objektu nevar pārdot uz nomaksu. Zviedrijā un Dānijā šī summa ir noteikta uz 3000 kronām, bet Norvēģijā uz 6000 kronām. X. sējuma I daļa sevišķi ierobežo nomaksas pirkuma objektus, paredzot, ka uz nomaksu var pārdot tikai nepatērējamu mantu mazumā priekš mājāsaimniecības, lauksaimniecības, amatniecības vai citas kādas ražojošas nozares vajadzībām. Šveicēs un mūsu vietējie civīllikumi, tāpat mūsu jaunais civīltiesību projekts nekādu ierobežojumus nepazīst. — Tādā kārtā viss minētais, ko likums tieši neizslēdz, var būt par nomaksas pirkuma objektu un reizē būt arī par īpašuma prasības priekšmetu tur, kur tāda īpašuma prasība iespējama.

Prasības apmērs īpašuma prasībā vispirms aprobežojas ar atprasāmo lietu, bet ja lietas vairs nebūtu, tā būtu atsavināta, bojā gājusi, vai kā citādi tā iztrūktu, tad ar atprasāmās lietas vērtību. Bez minētā, prasības apmērā var ietilpināt vēl lietas piederumus, pie kuriem skaitāmi ne vien piederumi šaurākā nozīmē un augļi, bet arī atlīdzība par visu to, ko prasītājs zaudējis atbildētāja valdījuma dēļ (V.

C. L. 908. p.), kā arī visi izdevumi, citi zaudējumi un atrautā peļņa (V. C. L. 903. p.). Pie nomaksas pirkuma īpašuma prasības apmērs tik plašs tomēr nav. Te īpašumā prasības apmērs ir aprobežots ar nomaksas pirkuma līgumu. Parasti šis apmērs ir aprobežots tikai ar pašu lietu un tās piederumiem saurākā nozīmē. —

Nomaksas līgumos, kontraheti parasti nosaka, ka pārdevējs rezervē īpašuma tiesības līdz samaksai un tā arī vienīgi ir nomaksas pirkuma lietiskā sastāvdaļa, par kuru pārdevējam ir īpašumā prasība. Ja līgumā noteikta atlīdzība par lietošanu un zaudējumiem, tad, man šķiet, ka tas attiecas uz kontrahentu saistību tiesībām, ir cieši saistīts ar līgumu un zem īpašuma prasības nav pavedams, jo ar īpašuma prasību netiek aizskārtā līguma pastāvēšana. Ja vietējie civ. lik. 908. un 903. p. p. runā par atlīdzību un zaudējumiem, tad, man šķiet, to viņi dara izējot vienīgi no priekšstata par lietiskām tiesībām. Lai gan V. C. L. 908. p. norāda, ka ar īpašuma prasību var savienot arī prasību par zaudējumu atlīdzību, tomēr ņemot vērā to apstākli, ka zaudējumi ir saistību tiesību jēdziens un ka tie pilnīgi var noskaidroties tikai vēlāk, būtu pareizāk prasību par zaudējumiem nesāstīt ar īpašuma prasību. Par to, kādā kārtā īpašuma prasība apmēra ziņā var atsaukties uz nomaksas pirkumu, savos komentāros pie V. C. L. 3942. p. piez. g. prof. Bukovskis ir pievedis no Seufferts Archiv XXV. sēj. spriedumu Nr. 243, kurš noteic, ka ja pircējs atbildot uz pārdevēja īpašuma prasību nodod lietu labprātīgi pārdevējam atpakaļ, tad ar to vēl nomaksas pirkuma līgums netiek atcelts. Pircēja pienākums samaksāt pirkuma maksu, tikai par tik daudz tad skaitās izpildīts, par cik lie-

tas vērtība sedz prasījumus pēc līguma. Nevar aizmirst, ka ar lietisku prasību, kāda ir rei vindicatio, pēc pareizas uztveres nevar tikt atcelts pirkums, kas pēc savas struktūras ir obligātorisks līgums. No tā apstākļa, ka pircējs labprātīgi nodod lietu atpakaļ pārdevējam, lai arī uz to viņš varētu tikt piespiests, nevar taisīt slēdzienu, ka viņš atkāpjas no pirkuma līguma. Nevajaga aizmirst, ka vienošanās par īpašuma tiesību atstāšanu pārdevējam līdz samaksai, ir tikai nosacījums, vērsts uz nodošanu pilnā īpašumā, bet ne uz pirkuma līgumu. Ar pārdotās lietas vindikāciju pirkšanas līgums, kā obligātorisks līgums paliek un turpina pastāvēt. Ja pielaistu pretējo, tad pārdevējs, lietai esot nolietotai, nevarētu prasīt pirkuma maksas atlikumu. Patiesībā, ja pārdevējs nesāņem pilnu pirkuma summu lietu tālāk pārdodot, viņš var atlikumu piedzīt no pircēja, bet ja viņš reālizējot lietu iegūtu kaut ko vairāk, tad pārpalikums pienākas pircējam*).

Tā kā pārdevēja faktiskā interese ir vērsta ne uz pašu atprasāmo lietu, bet uz pirkuma maksu un viņš lietu vindicē tikai pirkuma maksas reālizēšanai, tad paceļas jautājums, vai viņš savu interesi var izteikt īpašuma prasībā arī alternatīvi, proti, tādā kārtā, lai viņam tiktu atzītas īpašuma tiesības un atņemta lieta no pircēja, bet lietas neatrašanas gadījumā, piedzīta tās vērtība vēl nesamaksātās pirkuma maksas apmērā. Vai arī otrādi, lai tiktu piedzīta no pircēja viņam par labu vēl nesamaksātā pirkuma maksa, bet attiecīgas summas nepiedzīšanas vai nesamaksas gadījumā, atņemta pārdotā lieta. Tiesas šā-

*) В. Вуковский — Свод гражд. узакон. губ. Прибалт. II gr. lp. 1695. kom. g.

iz-
io,
tas
tā
kal
s,
na
pa-
ir
nā,
in-
ns
ad
ir-
ne-
ot,
iš
li-
ne
in
ai,
iz-
r-
n-
ā,
k-
r-
k-
a-
ā-
rt.

dus petitum'a formulējumus pielaiž, lai gan izejot no sacītā, pret to var celt arī iebildumus, jo pirkuma maksa, kā tāda, ir cieši saistīta ar pirkuma līgumu, tā tad būtu padota obligātoriskām prasībām. Lai nebūtu minētā iebilduma un nevarētu runāt par prasības pamatu sajaukšanu, esot šādam petitum'a formulējumam, tiesa bieži prasa papildināt petitum'u, lūdzot atcelt līgumu, vai atzīt līgumu par lauztu. Ja prasībā tiek ienests šādā kārtā līguma atcelšanas moments, tad, saprotams, prasība vairs nav uzskatāma par īpašuma prasību, bet par prasību, kura vēršas uz līguma atcelšanu un mantas atņemšanu. (V. C. L. 3898. un sek. p. p.).

Lai gan V. C. L. 897. p. ir noteikts, ka īpašuma prasības mērķis ir atzīt prasītāja īpašuma tiesību un, ņemot vērā, ka īpašuma tiesība prasītājam ir jāpierāda (V. C. L. 917. p.), varētu domāt, ka petitum'a būtu nepieciešami jāprasa atzīt īpašuma tiesības uz strīdīgo lietu. Senāts tomēr ir paskaidrojis (1927. g. 20. spr.), ka civillikumā 897. p. noteic vienīgi īpašuma prasības mērķi, bet neattiecas uz petitum'a formulējumu un ka tādēļ, ņemot vērā īpašuma prasību pēc būtības, kura vērsta uz prasītājam piederošas un no viņa pieprasītas lietas atņemšanu no atbildētāja — nemaz nav vajadzīgs ne prasītājam prasības petitum'a, ne tiesai sprieduma rezolūtīvā daļā vēl sevišķi atzīt prasītāja īpašuma tiesības uz vinnicējamo lietu, ja vien šāds prasības juridiskais pamats nepārprotami izriet no prasības satura.

Izejot no sacītā pie īpašuma prasības, kas saistīta ar nomaksas pirkumu attiecībā uz petitum'u, būtu jānāk pie slēdziena, ka pilnīgi droši to var formulēt, ieslēdzot viņa prasību atņemt atbildētājam attie-

cīgo lietu, uz kuŗu prasītājam pieder īpašuma tiesības un nodot šo lietu prasītājam. —

Tā kā alternatīvas prasības tomēr ir vispār atzītas un mūsu civīlproc. nol. 436. p. dod prasītājam tiesību mantas atsavināšanas, zaudēšanas vai citu kādu pārgrozību gadījumos, tiesību pat procesa stadijā lūgt, lai tiesa piespriež no atbildētāja strīdus mantas vērtību, tad arī pie īpašuma prasības, kas izriet no nomaksas pirkuma, petitum'u var uzstādīt alternatīvi un proti, tādā kārtā, lai viņā būtu ieslēgta prasība atņemt atbildētājam attiecīgu lietu, uz kuŗu prasītājam pieder īpašuma tiesības un nodot šo lietu prasītājam, bet šīs lietas neatrašanās gadījumā, piedzīt no atbildētāja, par labu prasītājam, lietas vērtību, nesamaksātās pirkuma maksas apmērā. Pēdējā gadījumā atlīdzības prasībai paliek subsidiāra nozīme tanī ziņā, ka īpašuma prasība nebūtu neizsmēlas atlīdzības prasībā. Īpašuma prasībai vienmēr paliek primāra nozīme (L. Sen. 1922. g. 167. spr.). Tā kā ja izpildot spriedumu, no atbildētāja nevarētu panākt lietas atdošanu un no viņa nevarētu arī piedzīt piespriesto summu, tad prasītājam tomēr paliek tiesība celt jaunu īpašuma prasību pret trešo personu, kuŗa rokās lieta atrodas. Šī trešā persona nevar atrunāties, it kā vindikācijas tiesība prasītājam būtu zudusi tā apstākļa dēļ, ka viņam, lūkot piespriešot no pirmā atbildētāja atlīdzību uz lietas neatrašanās gadījumu. Sprototams, ja pirmais atbildētājs, pie nomaksas pirkuma — pircējs, būtu piespriešot summu samaksājis, uz ko arī tikai pie nomaksas pirkuma var vērsties prasītāja galvenā interese, tad vindikācijas prasība būs izsmelta. Pie īpašuma prasības, vispār, kas nav saistīta ar nomaksas pirkumu, šo domu varētu attīstīt vēl tālāk un būtu

esī pamats pielaist, ka prasītājam zināmos gadījumos, al-
ietas vindikācijas tiesība nezūd arī tad, ja iepriekšē-
am-
jais atbildētājs būtu pēc pirmā sprieduma jau izda-
rījis samaksu. —

Šādu, kā alternatīvā, tā vienkāršā veidā uzstādī-
tu īpašuma prasību, varētu pielaist pie pirkuma uz
sta-
dus-
iz-
ādī-
lēg-
uz-
do-
adi-
am-
nē-
ub-
bū-
ai-
g-
ētā-
va-
am-
ore-
per-
ora-
ūk-
etas-
bīl-
pie-
no-
ate-
pa-
sas-
ūt-
nomaksu, bez prasības par līguma atcelšanu, resp.
bez prasības rakstura grozīšanas. Vēl no svara ir
at-
zīmēt, ka likums, attiecībā uz īpašuma prasību,
prasa sīki apzīmēt atprasāmo lietu kā pēc tās šķiras
un īpašībām, tā arī pēc sevišķām iezīmēm (V. C. L.
907. p.). Pie nomaksas pirkuma, uz nomaksu pār-
dotas lietas iezīmes parasti ir atzīmētas līgumā. Bez
minētā var prasīt, lai prasības līguma vēsturiskā da-
lā būtu minēts nesamaksātās pirkuma summas ap-
mērs, jo īpašuma tiesības uz lietu prasītājs bauda
tikai līdz attiecīgas pretenzijas apmierināšanai.

Īpašuma prasības vērtība pie nomaksas pirkuma.

Pēc vispārēja principa, prasībās ir jānosaka pra-
sības summa, vai vērtība, izņemot tās prasības, kur
prasības summu nav iespējams noteikt. Pie tādām
prasībām, kuŗas šādā kārtā ir jānovērtē, vispirms
ir pieskaitāmas prasības, kuŗas izriet no saistību tie-
sībām, no kādiem pamatiem tās arī neizceltos (obli-
gātoriskas prasības) un otrkārt, prasības par tiesī-
bām uz kustamām un nekustamām lietām (lietis-
pas-
kas prasības). Likums nosaka, ka par prasības sum-
mu atzīstama prasības līgumā uzdotā summa (Ci-
vilproc. nol. 70. un 376. p. p.), bet turpat tālāk Ci-

vīlproc. nol. 71. p. nosaka, ka prasības summa noteicama Civīlproc. nol. 377. pantā norādītā kārtībā.

Izejot no abiem minētiem pantiem, varētu teikt, ka prasītājam vispirms tiek dota tiesība noteikt prasības summu pēc saviem ieskatiem un viņam pie šīs summas noteikšanas būtu jārēķinās vienīgi ar 377. p. noteikumiem tādā kārtā, lai no viņa noteiktā summa nebūtu zemāka par to summu, kāda iznāktu aprēķinot prasības vērtību pēc 377. p. noteikumiem. Apskatot Civīlproc. nol. 377. p. attiecībā uz mūs interesējošo jautājumu, proti, īpašuma prasību uz kustamu mantu un obligātorisku prasību par līguma atcelšanu, atrodam, ka Civīlproc. nol. neparedz kā būtu noteicama prasības summa tādās prasībās. Ņemot vērā augstāk minēto, varētu nākt pie slēdziena, ka šādās prasībās prasītājs varētu noteikt prasības vērtību pēc saviem ieskatiem. Tik plaši tomēr šo prasītāja tiesību, noteikt prasības summu, nevar tulkot. Senāts ir paskaidrojis, ka lai gan par prasības vērtību atzīstama no prasītāja iesūdzības rakstā uzdotā summa, tad tomēr tādas summas noteikšana nav padota vienīgi prasītāja ieskatiem, bet tai jābūt tieši saskaņotai ar prasītās tiesības vērtību (L. Sen. 1921. g. 8. spr.). Tāda intereses, vai tiesības vērtība, īpašuma prasībā pie pirkuma uz nomaksu, var būt pārdevējam tikai vēl nesamaksātās pirkuma maksas apmērā, kādēļ pie īpašuma prasības nomaksas pirkumā, vienīgi tādā apmērā viņa arī ir nosakāma.

Kas attiecas uz obligātorisku prasību par līguma atcelšanu un lietas atņemšanu, kāda prasība arī var pastāvēt pie nomaksas pirkuma, ja līgumā ienests arī blakus līgums par līguma atcelšanu uz pirkuma maksas nesamaksas gadījumu (V. C. L. 3898)

p.), tad te jau pārdevēja intereses ir daudz plašākas un proti, pārdevēja prasība te ir vērsta uz saistības atcelšanu, caur ko galīgi izbeidzas katras pircēja tiesības uz lietu vai tās ekvivalentu, kādēļ prasītās tiesības vērtība te sakrīt ar lietas pilnīgu vērtību, kāda tā izteicas pēc līguma pārdotās lietas cenā. Šādā prasībā prasības vērtība ir noteicama līguma summas apmērā. —

Ir pilnīgi nepareizi, pie īpašuma prasības, prasīt vai prezumēt nomaksas līguma atcelšanu un tādā kārtā noteikt prasības vērtību līguma summas apmērā, vai kā tas gadās, noteikt prasības vērtību līguma summas plus vēl nesamaksātās pirkuma maksas apmērā. —

Ne īpašuma prasībā, ne arī obligātoriskā prasībā, ja tās tiek celtas pie nomaksas pirkuma, nav vajadzīgs izvest petitum'a lūgumu atzīt īpašuma tiesības uz lietu. Kā vienā, tā otrā gadījumā viņas jau pastāv (izņemot X. sēj. I d.), tādēļ nav no svara prasīt, lai īpašuma tiesības tiktu vēl sevišķi atzītas. Šādā prasībā, atzīt īpašuma tiesības, var izsaukt tikai neskaidrības un var novest pie stāvokļa, ka ir jānosaka prasības vērtība arī par šo posteni. Civīllikums, kā materiāls likums, nav domājis dot partiem aizrādījumu kā obligātoriski būtu formulējams prasības punkts (L. Sen. 1927. g. 20. spr.) un noteicama prasības vērtība, šis jautājums ir tīri procesuālas dabas jautājums. —

Īpašuma prasības nodrošināšana pie nomaksas pirkuma.

Romiešu tiesības nepielaida lietas atsavināšanu, ja par lietas piederību tiesā gāja strīdus (res litigio-

sa). Pēc X sēj. I d., svešas lietas atsavināšana vai ieķīlāšana, vispārīgi, ir nederīga. Attiecībā uz nomaksas pirkumu (X sēj. I d. 1527³. p.), atsavināšana paliek spēkā, ja ieguvējs nav zinājis, ka lieta pirktā uz nomaksu un pirkuma summa nav vēl samaksāta. Labticība jāpierāda ieguvējam (L. Sen. 1928. g. spr. 224). Pie tāda paša viedokļa, kā X sēj. I d., pieturas arī mūsu jaunais civiltiesību projekts līdzšinējā redakcijā (Prj. 3942¹. p.). Vietējie civillikumi lietas atsavināšanu, kā pirms procesa sākšanās, tā procesa stadijā, neaizliedz (V. C. L. 923., 912., 902. p. p.), jo vietējie civillikumi šinī jautājumā pieturas pie «Hand muss Hand wahren» principa. Arī šis princips prasa labticību no ieguvēja puses, bet ar labticības principu vien nevar novērst tīri formālus procesuālus sarežģījumus, kas var celties caur lietas atsavināšana procesa laikā. Lietas atsavināšana vai ieķīlāšana var novest pie tā, ka ar celtajām prasībām arī vinnēšanas gadījumā nevar sasniegt vajadzīgo rezultātu, proti, nevar saņemt atpakaļ strīdīgo lietu. Lai tiktu pie rezultāta, mantas atpakaļsaņemšanas, ir jāceļ jauna prasība pret lietas ieguvēju. Atbildētājs var apdraudēt prasītāja tiesības ne tikai lietu atsavinot vai ieķīlājot trešai personai, bet var arī citādi kaitēt prasītāja interesēm. Tā atbildētājs lietu var pazaudēt, nolietot vai kā citādi atteikties no nolūku vai bez tā, padarīt bezvērtīgu. Prasītāja tiesības procesa laikā var apdraudēt arī citas trešās personas, vērsot uz mantu piedzišanu, vai kā citādi paralizējot savas tiesības. Visa atbildība tādos gadījumos gan krīt uz atbildētāju, bet ja viņam citādi mantas nav, ka tikai tā, par kuru iet strīdus, tad viņš var izrādīties, ka visa tiesāšanās prasītājam ir bijusi veltīga. Pie šādiem apstākļiem prasītāja — īpašnieka

ka tiesības, procesa laikā, var tikt ievērojami apdraudētas. —

Pēc vispār atzīta principa, prasītājam turpretī, pienākas saņemt lietu tādā stāvoklī, kādā viņa ir bijusi prasības celšanas sākumā. Tā kā prasītājs ar saviem spēkiem nespēj novērst šādas iespējamās varbūtības, tad viņš var prasīt aizsardzības soļus no tiesas, lūdzot prasības nodrošināšanu. Materiāli tiesisko pamatu īpašuma prasības nodrošināšanai var dibināt uz viet. C. L. 953.—956. p. p. Procesuāli tiesiskais pamats izriet no vispārējiem civilprocesa noteikumiem par prasību nodrošināšanu un, it sevišķi, no Civīlproc. nol. 709. p. Parasti saka, ka prasības nodrošināšana atkarājas no tiesas ieskatiem. — No vienas puses tas ir pareizi, tomēr tas nav saprotams tādā nozīmē, it kā te būtu tiesai dota pilnīga patvaļa. To norāda tas apstāklis, ka lēmumi, attiecībā uz prasību nodrošināšanu, ir pārsūdzami un zināmiem, dibinātiem apstākļiem iestājoties, var tikt grozīti ir no tās pašas tiesas, kas nodrošinājumu devusi, ir no tās tiesas, kur lēmums pārsūdzēts. Tādēļ apsverot lūgumu par prasības nodrošināšanu, tiesai jālemj, izejot no visiem lietā esošiem pierādījumiem, par cik šāds lūgums ir pamatots. Ja īpašuma prasības pamatā ir likts mājas kārtībā noslēgts lūgums par pirkumu uz nomaksu, tad tiesa nevar jautājumā uz prasības nodrošināšanu apšaubīt atbildētāja — pircēja parakstu uz līguma, jo viltojuma strīdu var celt vienīgi puses. Turpretī tiesa var liegt prasības nodrošināšanu, izejot no ieskatiem, ka prasītāja intereses necietīs, ja arī prasība paliks nenodrošināta, bet nodrošināšana var izsaukt nevajadzīgus spaidus vai audējumus priekš atbildētāja. Uz šī pēdējā pama-

ta galvenā kārtā arī tiek izšķirti jautājumi tiesā, attiecībā uz prasību nodrošināšanu.

Pirkumā uz nomaksu, svarīgs moments ir lietas lietošana. Lieta tiek nodota pircēja lietošanā. Pircējs ar lietas lietošanu var sagādāt pārdevējam zināmos gadījumos arī zaudējumus. Šādi zaudējumi var iestāties tad, ja pircējs maksājumus pēc lieta guma nepilda, bet turpina lietu lietot, tanī pašā reizē apstrīdot pārdevēja dibinātu īpašuma prasību un atkārtoti nolūku veikt lietu garumā. Pārdevēja interesēs tas ir nodrošināties tā, lai pircējs nevarētu lietu lietot. Uz šo gadījumu arī līgumos tiek ievesti attiecīgi noteikumi, bet viņiem ir maza nozīme tanī ziņā, ka bez tiesas palīdzības pārdevējs tik un tā nevar aizliegumu realizēt. Pircējam tādēļ paliek, vienīgais, lūgt tiesu nodrošināt viņa īpašuma prasību aizliedzot atbildētājam lietu atsavināt un lietot.

Attiecībā uz aizliegumu lietu lietot, mūsu civiltiesā proc. nolikums gan neko nerunā. Tomēr Krievijas Senāts savā 1912. g. spr. Nr. 895. izsakoties par šāda veida prasības nodrošināšanu, atsaucas uz Civiltiesā proc. nolik. 609.—611. p. p. (agrākā redakcijā) un paskaidro: „в законодательных мотивах к этим статьям выражено общее правило, что спорное имущество должно быть сохраняемо в целости до окончания дела, и выигравшая дело сторона вправе требовать передачи ей именно того, что состоит в споре и присуждено. — Работа на двигателе даже надлежащая, составляя единственный способ пользования, несомненно уменьшает стоимость его. — Где предметом иска является требование о возврате определенного имущества, должно быть применено правило ст. 609 — 611. Устав Гражданского Суда“.

Mūsu tiesu prakse stipri rezervēti skatās uz šāda veida prasību nodrošināšanu, lai gan atsevišķos gadījumos arī to pielaiž. — Šādam prasības nodrošināšanas veidam pie nomaksas pirkuma ir arī tā nozīme, ka caur to tiek aizsargāts nomaksas pirkums no iespējamām ļaunprātībām no pircēja puses. Praktiskās dzīves piemēri rāda, ka ja šādā veidā pārdevējam izdodas prasību nodrošināt, tad parti izlīgst bieži vien miera ceļā un proti, pircējam rodas līdzekļi, lai samaksātu nokavēto pirkuma maksu.

De lege ferenda.

Pēdējā laikā sabiedrībā, literātūrā, tiesu praksē un pat likumdošanā izpaužas neapmierinātība ar nomaksas pirkumu vispār. Galvenais, uz ko norāda, ir tas apstāklis, ka nomaksas pirkumā stiprā mērā ciešot nemantīgo šķiru pircēju intereses. Pārdevēji bieži vien pie nomaksas pirkuma neattiecināmi iedzīvojoties uz pircēju, kā vājākās puses — rēķina, un proti, ja pircējs kaut pašus beidzamos maksājumus nespējot izdarīt, tad visas, jau izdarītās maksas paliekot pārdevējam; viņš vēl saņemot mantu atpakaļ, piedzenot par mantas lietošanu un ml. Tā tas arī bieži vien patiešām praktiskā dzīvē ir. Lai apkarotu šo parādību un ienestu nomaksas pirkumā taisnīguma samēru starp pircēju un pārdevēju tiesībām un interesēm, tad literātūrā tiek ieteikti dažādi ierobežojumi, kādi būtu paredzami likumdošanā priekš pārdevējiem, kā stiprākās puses, nomaksas pirkumā. Šos ierobežojumus ieteic tādā veidā, lai pircējam tiktu doti atvieglojumi samaksas ziņā un proti, lai pārdevējs varētu izlietot savas

tiesības tikai tad, kad pircējs nokavētu divus sekojošus maksājumus. Tāpat tiek ieteikti ierobežojumi attiecībā uz nomaksas pirkuma objektiem. Tiek arī ieteikts atņemt principu par īpašuma tiesību rezervēšanu un viņa vietā likt lietisku tiesību garantiju p. p. ķīlu tiesības, Ieteic arī atņemt vekselu nodrošinājumu un t. t. Šie uzskati pa daļai ietekmē likumdošanu, tas jāsaķa arī par mūsu jauno civiltiesību projektu. Analizējot šos literatūrā sastopamos noteikumus un ņemot vērā to apstākli, ka viņu ir tik daudz, paliek tomēr šaubas, ka realizējot šos ieteikumus formālas taisnības vietā rastos materiāla taisnība, mazākais, autori pilnīgi nepārlicina, ka šo jautājumu varētu atrisināt ar mērķiem ieteikumiem. No otras puses: literatūrā tiek uzsvērts un katram ir zināms, ka civiltiesību pamatprincips pastāv iekš tam, ka likumam jāiemiešo sevi ne tikai formāla, bet arī materiāla taisnība, cik vien tas iespējams.

Paceļas jautājums, kā tad atrisināt šo problēmu nomaksas pirkumā? Izejot no šī darba, var teikt, ka šī problēma tomēr ir tik vienkārša, ka to var izteikt dažos vārdos, un proti, nav jādod pārdevēja tiesība nomaksas līgumu atcelt, resp. līguma atcelšana ir jāaizliedz. Kad tas realizēsies, tad būs izbeigti visi strīdi ap nomaksas pirkumu, atkritīs visas ieteiktās un apstrīdētās klauzulas, būs realizēta materiāla taisnība un nomaksas pirkums ieies likumdošanā kā vēlams un mūsu civiltiesiskai sabiedrībai nepieciešams tiesību institūts. Būtu maldīgi domāt, ka aizliegums atcelt nomaksas pirkuma līgumu, ierobežotu pārdevēju intereses vai arī kā pircēju materiālās tiesības tiktu paplašinātas. Mēs šķiet, ka ar to nekas negrozītos.

Nav jāaizmirst, ka materiālā taisnība gan ir iemiesota materiālos likumos, bet viņa realizējas vienīgi procesā, kādēļ jautājums par materiālo taisnību vispirms ir procesuālas dabas jautājums. Nomaksas pirkumam nevar prezumēt tikai saistību tiesību dabu, jo viņa būtisks elements ir lietiskas tiesības aizturēšana. Kur šādas aizturēšanas nebūs, tur arī nebūs nomaksas pirkuma tādā nozīmē, kā to saprot mūsu laikmeta civiltiesiskā sabiedrība un likumdošana. Tas, ka maksājumi par pirktu lietu seko viens otram, vai tie ir vairāki, nenorāda uz nekādām īpatnībām un tādēļ vien par nomaksas pirkumu nevar runāt. Ir nepareizi domāt, ka pārdevēji būtu ieinteresēti līguma atcelšanā. Pārdevēji ir ieinteresēti vienīgi pirkuma maksas saņemšanā un ne vairāk. Ja tomēr tik bieži tiek atcelti nomaksas pirkuma līgumi, tad tas ne katrreiz ceļas no pārdevēju gribas, bet to vai nu likums, vai tiesa pārdevējam uzspiež. Tādēļ jo bieži materiālā taisnība tiek nokārtota no pašiem partiem izlīguma ceļā, neskatoties uz dabūto spriedumu. Ir pārdevējas firmas, kuŗas, lai uzturētu savu labo vārdu un klientūru, ar lietotu mantu, kaut arī no pašām šīm firmām izgājušu, (uz nomaksu pārdotu), netirgojas. Tā tad arī no tirdzniecības redzesviedokļa vispār, pārdevējs nav ieinteresēts nomaksas līguma atcelšanā, proti, neaprobežotā mantas atņemšanā un visu solīdu attiecību izbeigšanā ar pircēju. Pie nomaksas pirkuma mums taču ir jāiziet no šādas solīdas tirdzniecības. — Ja likums un tiesa uzturētu prasību par nomaksas līguma atcelšanu, tad viņa dotu vairāk, nekā paši pārdevēji to vēlas un nekā viņiem ir vajadzīgs. Arī neatceļot līgumu pie vindikācijas prasības, lieta tiek atgriezta pie pārdevēja, bet paliekot

līguma attiecībām spēkā, pārdevējs var realizēt no lietas tikai savu, vēl nesaņemto pirkuma maksu. Nekādi citi prasījumi uz līguma pamata nav pielaižami, jo no pirkuma izriet vienīgi tiesība uz ekvivalentu. Lietošanas tiesības pieder pircējam nomaksas pirkumā pēc darījuma būtības un par lietošanu pārdevējs nekādu atlīdzību nevar prasīt. Lai minētais neradītu šaubu, to varētu ietērt likumā. Kādā kārtā pārdevējam jārealizē atņemtā lietošanā bijusē lieta, tas jau ir viegli atrisināms jautājums, paredzot, ka tā jāpārdod publiski caur biržu mākleriem, pilsētu ūtrupniekiem un t. t.

Šādā veidā nostādot pirkumu uz nomaksu, atkritīs nepareizie pārmetumi pārdevējiem, it kā tie iedzīvotos uz pircēju rēķina un pats likums iemiesos sevī principu — «ius est ars boni et aequi».

TEZES.

1. Rei vindicatio romiešu tiesībās ir prasība, ar kuru īpašnieks, kurš faktiski nevalda, lietu atprasa to procesuālā kārtībā no neīpašnieka, kurš valda vai tura lietu.
2. Pozitīvā likumdošana ir pārņēmusi rei vindicatio no romiešu tiesībām.
3. Īpašuma prasībai (rei vindicatio), romiešu tiesībās un pozitīvā likumdošanā reizē ir materiāli tiesisks un procesuāli tiesisks raksturs.
4. Nomaksas pirkums ir vērsts uz lietas nodošanu īpašumā un ir atlīdzības darījums. Viņa būtisks elements izteicas īpašuma tiesību aizturēšanā līdz pirkuma maksas samaksai.
5. Nomaksas pirkums ir kreditpirkuma veids ar to vienīgo atšķirību, ka pārdevējs rezervē sev īpašuma tiesības uz pārdoto lietu, līdz kreditētās pirkuma maksas samaksai.
6. Īpašuma tiesību aizturēšana nomaksas pirkumā ir pārdevēja nodrošināšanās līdzeklis, attiecībā uz kreditētās pirkuma maksas saņemšanu, un tādēļ neiemieso sevī patstāvīgu interesi pēc īpašuma.
7. Pircējs nomaksas pirkumā, kamēr uz viņu nav pārgājušas īpašuma tiesības, ir uzskatāms tikai par lietas turētāju un lietotāju, juridiskais valdītājs par lietu paliek īpašnieks.
8. Īpašuma prasība, kā lietiska prasība un prasība par līguma atcelšanu, kā obligātoriska prasība, konkurē savā starpā pie nomaksas pirkuma, atkarībā no līgumslēdzēju gribas un likumdošanas.

9. Īpašuma prasība pie nomaksas pirkuma ir iespējama, neatkarīgi no prasības par līguma atcelšanu.
10. Īpašuma prasības tiesības iestāšanās momentā 16.
nomaksas pirkumā var būt noteikts ar līgumu un paraksti sakrīt ar pirkuma maksas samaksas nokavēšanu, bet var iestāties arī uz kāda cita līgumā ievesta noteikuma, vai likuma pamata. izejot no kuŗa īpašuma prasība var vērsties ne tikai pret pircēju, bet arī pret trešām personām, kuŗu rokās lieta būtu nokļuvusi.
11. Īpašuma prasībā pie nomaksas pirkuma, aktīvi 17.
lēģitimēts var būt tikai lietas īpašnieks — pārdevējs. Pasīvi lēģitimēts var būt pircējs pēc nomaksas līguma un trešās personas, kas nevar pierādīt labticīgi iegūtas lietiskas tiesības un lietu.
12. Īpašuma prasībā pie nomaksas pirkuma, prasītājam ir jāpierāda prasības pamats un apmērs 18.
un proti, ka viņam pieder īpašuma tiesības un konkrētu lietu, ka tiesība celt prasību ir iestājusies un ka atbildētājs lietu valda, vai ka pret viņu var celt prasību kā pret valdītāju.
13. Par īpašuma prasības priekšmetu pie nomaksas pirkuma var būt viss tas, ko uz nomaksu var pirkt un pārdot tur, kur īpašuma prasība iespējama.
14. Īpašuma prasības apmērs pie nomaksas pirkuma ir aprobežots ar atprasāmās mantas vērtību nesamaksātās pirkuma maksas apmērā.
15. Īpašuma prasību pie nomaksas pirkuma var formulēt vienkāršā un alternatīvā veidā, pie kam atlīdzības prasībai pēdējā gadījumā ir tikai

subsidiāra nozīme, attiecībā pret īpašuma prasību, kurai paliek primāra vieta, iekams atlīdzības prasība nav realizēta.

16. Īpašuma prasībā pie nomaksas pirkuma, prasības vērtība nosakāma vēl nesamaksātās pirkuma maksas apmērā, bet obligātoriskā prasībā par līguma atcelšanu — līguma summas apmērā.
17. Izejot no principa, ka prasītājam pienākas saņemt lietu tādā stāvoklī, kādā tā atrodas prasības celšanas momentā, īpašuma prasība, kur to prasa, ir nodrošināma, aizliedzot atbildētājam lietu atsavināt un lietot.
18. Lietošanas tiesība nomaksas pirkumā pieder pircējam pēc darījuma būtības, un par lietošanu pārdevējs nekādu atlīdzību nevar prasīt, ja viņš to prasa uz līguma vai likuma pamata, tad pirkuma līgumā ir ieslēgts nomas līgums.
19. Lai sasniegtu materiālo taisnību nomaksas pirkumā, nav dodama tiesība pārdevējam uz pirkuma līguma atcelšanu.

LITERĀTŪRAS SARAKSTS.

1. Карпека — Пассивная легитимация в rei vindicatio классического римского права, 1915. 1. Ī
2. Siber — Die Passivlegitimation bei der rei vindicatio, 1907. 2. N
3. Bruns — Die Besitzklagen des römischen und heutigen Rechts, 1874. 3. Ī
4. Пассека — Пособіе къ лекціямъ по исторіи римскаго права, 1907. 4. Ī
5. Покровскій — Исторія римскаго права, 1914. 5. P
6. Гриммъ — Лекціи по догмѣ римскаго права, 1924. 6. P
7. Бѣляцкинъ — Частное право, 1928. 7. P
8. Шершеневичъ — Учебникъ русскаго гражданскаго права, 1912. 8. Ī
9. Schmidt — Bürgerliches Recht, 1927. 9. Ī
10. Синайскій — Основы гражданскаго права, 1926. 10. Ī
11. Samter — Kommentar zum Reichsgesetz betreffend die Abzahlungsgeschäfte von 16. Mai 1894., 1927. 11. Ī
12. Rechtsvergleichendes Handwörterbuch für das Zivil- und Handelsrecht des In- und Auslandes 2 B., Arndt, Abzahlungsgeschäft, — 1927. 12. D
13. Čakste — Nomaksas pirkums Latvijā un ārzemēs. T. M. V. 1931. 13. Li
14. Tīcmanis — Pircēja stāvoklis pirkšanas - pārdošanas ģimeņā uz nomaksu. 1934. 14. Ī
15. Буковскій — Сводъ гражд. узакон. губ. Прибалтійскихъ, I., II. т., 1914. 15. Ī
16. Konradi un Walter — Civillikumi 2. gr. — 1935. 16. D
17. Konradi un Walter — Izvilkumi no Latvijas senāta civilkasācijas departamenta spriedumiem. — 17. T
18. Тютрюмовъ — Уставъ гражданскаго судопроизводства т. I, II. — 1923. 18. Li
19. Loebers — Tirdzniecības tiesību pārskats, 1927. 19. Ī
20. Kisch — Deutsches Zivilprozessrecht, 1922. 20. Ī
21. Heusler — Der Zivilprozess der Schweiz, 1923. 21. D
22. Енгельманъ — Курсъ русскаго гражданскаго судопроизводства, 1912. 22. Li
23. Исаченко — Мировой судъ, 1931. 23. Ī
24. Добровольскій — Практика Сената по торговымъ деламъ, т. I. № 443. 24. Ī
25. Bukovskis — Civīlprocesa mācības grāmata. 25. D

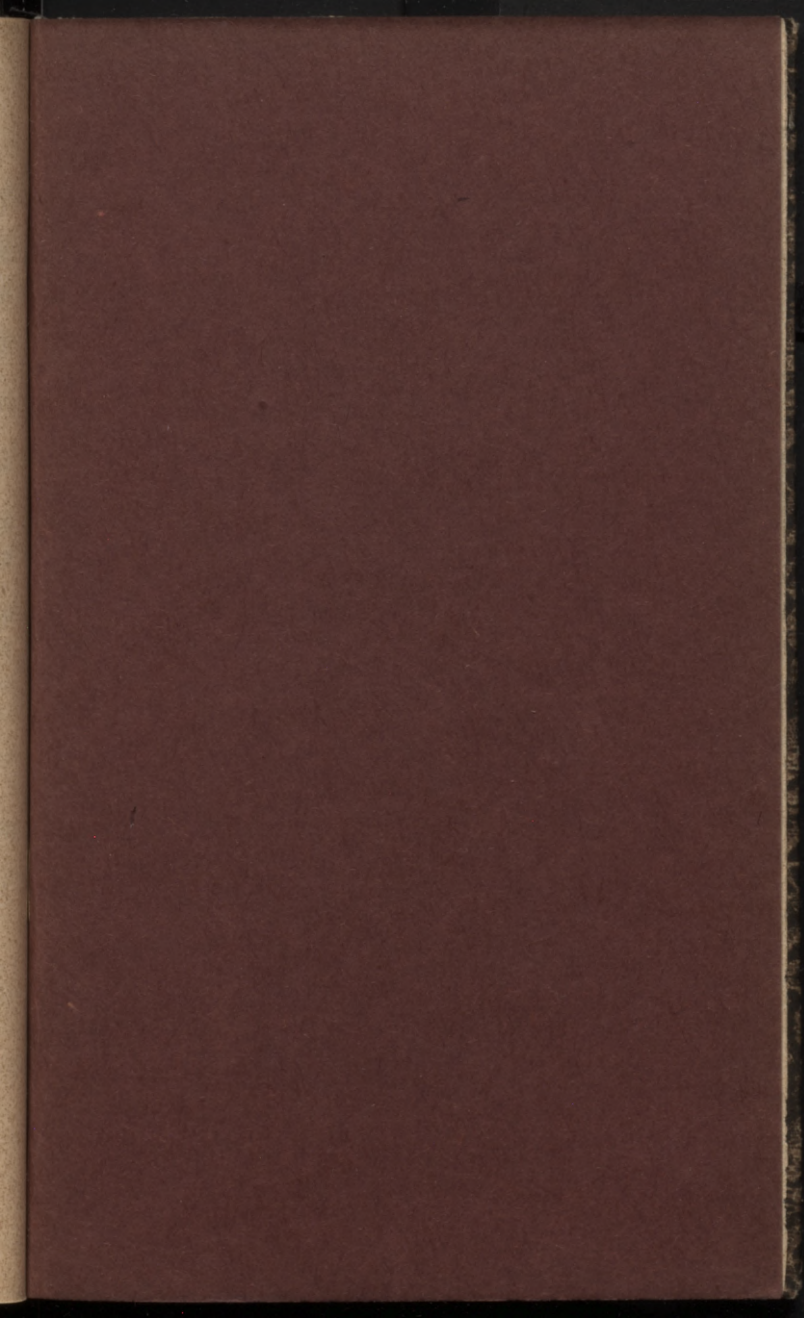
SATURA RĀDĪTĀJS.

Lpp.

1.	Īpašuma prasība romiešu tiesībās un pozitīvā likumdošanā.	3
2.	Nomaksas pirkuma juridiskais raksturs	10
3.	Īpašuma prasība un obligātoriska prasība nomaksas pirkumā.	14
4.	Īpašuma prasības tiesības iestāšanās moments pie nomaksas pirkuma	16
5.	Pasīvā un aktīvā legītimācija īpašuma prasībā pie nomaksa pirkuma	20
6.	Īpašuma prasības pamats un apmērs pie nomaksas pirkuma.	30
7.	Īpašuma prasības vērtība pie nomaksas pirkuma	37
8.	Īpašuma prasības nodrošināšana pie nomaksas pirkuma	39
9.	De lege ferenda	43
10.	Tezes.	47
11.	Literatūras saraksts.	50

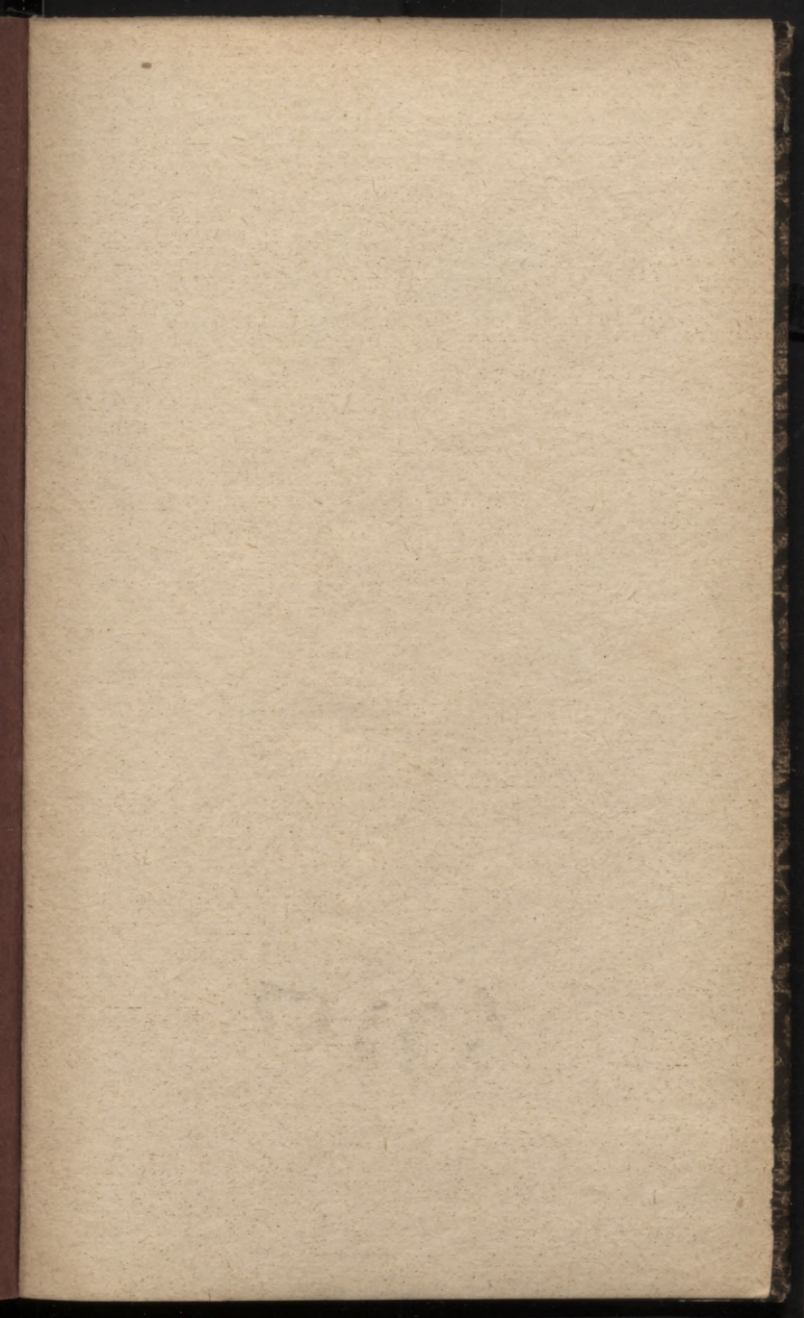

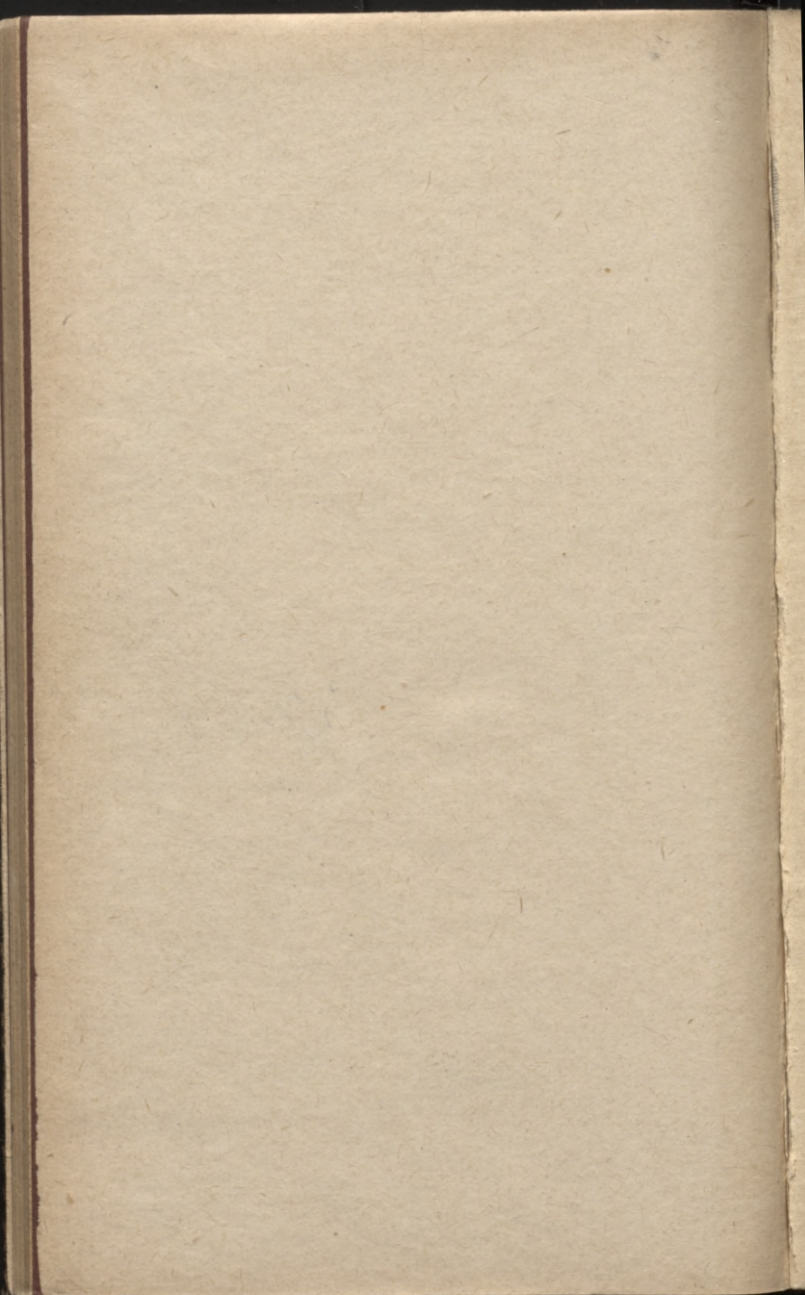
53357

22 MAI 1936

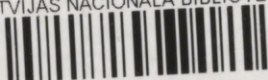
53357

-30.

LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

0309065577